БҮХЫ ОРОНУУДАЙ ПРОЛЕТАРИНАР, НЭГЭДЭГТЫ!

42-дохи жэлээ гарана.

БУРЯАД ҮНЭН

КПСС-эй Буряадай обкомой, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй, Министрнүүдэй Соведэй орган

№ 289 (10656) | 1964 оной декабриин 5, суббото | Сэн 2 мүнгэн

МҮНӨӨДЭР— Совет Конституциин ҮДЭР

ЗАСАГАА ЭДЛЭҺЭН АРАД

Совет хүнүүдэй баяр баясхалангаар тэмдэглэдэг hайндэр олон. Дэлхэйн байдалые шэнэдхэн хубилгаха түүхэтэ ехэ үйлэ хэрэгэй эхи табиhан hайндэр. Шэнэ, социалис общество байгуулгын суута үе шата мүнхэлhэн hайндэр. Амжалта, илалтануудые согсолон бүридхөөд, саашадахи харгы зам зааhан hайндэр...

Мүнөөдэр манай ороной арад бүгэдын баяраар ёholжо байhан hайндэр—Совет Конституциин hайндэр баhал өөрын түүхэтэй, өөрын удхатай юм. Мандажа мүндэлhэн Социалис гүрэнэй Конституци гушаад шахуу жэлэй саада тээ, декабриин табанда баталагдаа hэн. Энэ хадаа хүн түрэлтэнэй түүхэдэ үзэгдөөгүй гайхамшагта документ бэлэй. Агуу ехэ Октябриин социалис революциин илаhанhаа хойшо мүлжэгшэ ангигүй, шэнэ общество байгуулха, арад түмэнэй дунда шэнэ социалис харилсаа тогтоохо, ажалша ангинууд—пролетаринар болон таряашадай бата холбоое улам бэхэжүүлхэ, пролетариадай диктатурын гүрэние, совет демократие хүгжөөхэ хэрэгүүдтэ түйлагдаhан асари ехэ илалтанууд тэрэ документ соо мүнхэдөө бэшэгдэнхэй. Тиимэ тула илаhан социализмын ороной Конституци гэжэ тэрэ түүхэдэ нэрлүүлээ юм.

Политическэ, социально-олониитын, экономическа талаараа манай гүрэнэй саашадаа хүгжэхэ, саашадаа hалбарха үндэhэ hуури, харгы зам тэрэ документ соо мүн лэ баталан харуулагданхай.

Энэ үндэhэ hуури дээрэ, энэ харгы замаар урагшаа ябажа, мүнөө болоходо манай советскэ общество шэнэ шатада хүрөөд, улам дабшажа ябана.

Социализм бүрин түгэс, мүнхэдөө илаа. Тиигэжэ үргэн далайсатайгаар, коммунизм байгуулха шэнэ үедэ манай общество, манай арадууд ороо.

Пролетариадай диктатурын гүрэн бүгэдэ арадай, эгээ демократическа гүрэн боложо ерээ. Социалис демократиин хүгжэлтын шэнэ шата эхилээ.

Арадууд хоорондын, наци хоорондын харилсаанууд Коммунис партиин ленинскэ национальна политикын, пролетарска интернационализмын үндэhэ hуури дээрэ hалбаран хүгжэжэ, тэдээн хоорондын харилсаанууд шэнэ удхатай болоо, арадууд болон нацинуудай бэе бэедээ улам дүтэ ойро боложо нэгэдэн холисолдохо түүхэтэ үеын эхи заха үзэгдэжэ захалаа.

Советскэ Союзай Конституциин баталагдаhанhаа хойшо манай ороной арадуудай түйлажа ерэhэн эдэ ехэ илалтанууд Коммунис партиин шэнэ Программа соо тодотомо үзэгүүдээр бэшэгдэнхэй. Совет хүнүүдэй урагшаа зорихо зорилгонь, бүтээхэ зохёохо хэрэг үйлэнь бүри гүнзэгы, бүри үргэн, бүри hайхан болоо. Энэ зорилгонь, энэ хэрэг үйлэнь коммунизм мүн.

«Коммунизм болбол,—гэжэ партиин шэнэ Программа соо хэлэгдэнэ,—бүхы хүнүүдые социальна адли тэгшэ эрхэгүй байдалhаа, элдэбын дарлалта мүлжэлгэhөө, дайнай уршагта аюулhаа зайсуулха түүхэтэ үүргэ дүүргэнэ, газар дэлхэй дээрэхи бүхы арадуудта **Амгалан байдал, Ажал, Эрхэ сүлөө, Адли тэгшэ эрхэ, Аха дүүгэй холбоон болон Зол жаргал хангана».**

Имэ ехэ түүхэтэ хэрэг үйлын зохёон бүтээгдэжэ байhан алдарта hайхан үе сагта Совет Конституциин hайндэр мүнөө жэл тэмдэглэгдэжэ байна.

Коммунис парти, Совет гүрэн болбол коммунизмын материально-техническэ үндэhэ hуури байгуулхатаяа сүг хамта олониитын шэнэ, коммунис харилсаа хүгжөөхэ, шэнэ, коммунис үзэлтэй хүнүүдые хүмүүжүүлхэ агуу ехэ зорилгонуудые шиидхэлсэнэ. Энэ хэрэгтэ совет демократие саашадань хүгжөөн үргэдхэхэ, хүн бүхэндэ эрхэ сүлөөгөө бүрин эдлэхэ ябадал хангаха гээшэ тон ехэ удха шанартай болоно. Коммунис партиин гол оролдолгонь тиимэhээ энэ байгаа. Имэ байhание партиин XX, XXI, XXII съезднүүд онсо тэмдэглээ hэн. Эдэ түүхэтэ съезднүүдэй захяа заабарие манай парти нарин нягтаар бэелүүлжэ ябана гэжэ Центральна Комитедэй октябрь, ноябрь hаранuудта болоhон Пленумүүд гэршэлнэ.

Совет Конституциин барлажа барюулhан эрхэ сүлөөгөө бүримүhэн эдлэжэ ябаhан манай ороной арад бүгэдэ Коммунис партиингаа ударидалгаар гайхамшагта илалтануудые түйлаа. Эдэ арадуудай дунда тохоног тохоногоо туласан, хэрэг бодолоороо нэгэдэн, буряад арад нэгэн алхамаар ябалсана.

Баяд ноёдой дарлалта доро байhан, утаарай тортогтой hэеы гэрhээ, туталай бэлшээриин хүреэн сооhоо холо гараагүй буряад зон мүнөө эгээ түрүү арадуудтай адли сасуу болоод, hаруул hайхан байшан соо hуужа, эрдэм ухаанай орьёл өөдэ зорижо, уран hайханай дээжэдэ хүртэжэ ябана.

Буряад орон урдань Россиин экономикодо юун байгааб даа? Юуншье бэшэ! Гэбэшье энэ орон сүлэлгэ дарлалтын, арад зоной зоболон хашалангай газар hэн. Мүнөө болоходоо Буряад республика агуу ехэ Совет Союзай таhаршагүй хубинь, бүхы оронойнгоо экономикын олон талые шадал соогоо дэмжэн нэмээсэлдэг нютаг болонхой! Манай республикада бүтээгдэдэг машина түхеэрэлгэнүүд, газар уhанай, ой модоной баялигууд коммунизмын агуу ехэ барилгануудта, томо томо электростанцинууд болон завод, фабрикануудай барилгада нэмэри болон оролсоно.

Арад зоной духовно баялигуудые нэмээхэ, хүгжөөхэ, наука, литература, искусствые hалбаран бадаруулха хэрэгтэ буряад арад мүн лэ хубитаяа оруулалсана. Буряад арадай дундаhаа, Совет засагай hайханда, үргэн гараhан олон эрдэмтэд, инженернүүд болон бусад мэргэжэлтэд, уран зохёолшод, артистнууд Совет Эхэ оронойнгоо алдар сууе үргэлжэ ябана. Лхасаран Линховоин, Лариса Сахьянова, Петр Абашеевэй хари холын оронуудаар дуулажа, тогложо ябахадань Совет орондо, буряад арадта альга ташана. Павел Хаптаев, Арсентий Асалханов, Даши Амагаловоин болон бусадай шэнэ зохёол бэшэхэдэ, совет наукада нэмэри болоно. Хэды олон имэ талаан бэлигтэй, эрдэм оюутан ургажа ябанаб! Мүнөө hургуулиин партануудай дээрэ hуужа байhан 165 мянган үхибүүднай энээнэй ёhото ехэ булагынь ха юм даа.

Засагаа эдлэhэн, хуби заяагаа гартаа бариhан арадай хүсэн барагдашагүй, зориhон тэмсэhэн хэрэгынь урагшатай. Имэл хадаа совет хүнүүд түйлаhанаараа амардаггүй, олоhоноороо ханадаггүй, hанаха юумэнь—урагшаа, зорихо хэрэгынь—урдаа.

Мүнөөшье Совет Конституциин hайндэрые тэмдэглэжэ байхадаа совет хүнүүд сэдьхэлээ садашоод hууна бэшэ—шиидхэхэ, бүтээхэ хэрэгтээ бүхы hанаанинь. Буряад республикынгшье ажалшадай hанал тиимэ.

Бүхы совет арадуудай hайндэрөөр дашарамдуулан, түйлаhан амжаhан илалтамнай хэтэ мүнхэдөө мандахань болтогой, зориhон хэрэг үйлэмнай хэтэдээ урагшатай hайхан байхань болтогой гэжэ бэе бэедээ юрөөл үргэе!

Кремль соо уулзалга болобо

КПЧ-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, ЧССР-эй Президент А. Новотный түрүүтэй Чехословакиин Социалис Республикын партийно-гүрэнэй делегациин хүндэлэлдэ зорюулжа КПСС-эй Центральна Комитет, СССР-эй Верховно Соведэй Президиум, СССР-эй правительство Кремлиин Ехэ ордон соо декабриин 3-да уулзалга хээ.

Коммунис партиин болон Советскэ правительствын хүтэлбэрилэгшэд, Чехословакиин партийно-гүрэнэй делегациин гэшүүд болон бусад уулзалга дээрэ байлсаа.

Хани халуун, нүхэрэй ёhоной оршон байдалда үнгэрhэн уулзалгын үедэ КПСС-эй ЦК-гай Президиумэй гэшүүн, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгин, КПЧ-гэй ЦК-гай Президиумэй гэшүүн, ЧССР-эй Правительствын Түрүүлэгшэ Й. Ленарт үгэнүүдые хэлээ.

(ТАСС).

БурАССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Указ

Нүхэр Ч. М. Митыповые Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха тухай

Республикын партийна, советскэ, ажахын органуудта удаан саг соо, hайнаар хүдэлhэнэйнь түлөө, 50 наhа гүйсэhэнтэйнь дашарамдуулан, Мухар-Шэбэрэй колхоз, совхозуудай үйлэдбэриин управлениин Калининай нэрэмжэтэ колхозой түрүүлэгшэ нүхэр Митыпов Чимит Митыповичые Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Хүндэлэлэй грамотаар шагнаха.

Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй Түрүүлэгшын орлогшо Д. РАДНАЕВ.

Секретариин орондо Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумэй гэшүүн И. ЧЕРНЯКОВ.

Улаан-Үдэ, Соведүүдэй байшан. 1964 оной декабриин 4.

Советско-чехословацка коммюникедэ гар табигдаа

Чехословакиин Социалис Республикын партийно-гүрэнэй делегациин Советскэ Союзда айншалhан тухай советско-чехословацка коммюникедэ Кремлиин Ехэ ордон соо декабриин 3-да гар табигдаа.

Советскэ талаhаа КПСС-эй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь Л. И. Брежнев, СССР-эй Министрнүүдэй Соведэй Түрүүлэгшэ А. Н. Косыгин, Чехословакиин талаhаа КПЧ-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, ЧССР-эй президент А. Новотный, ЧССР-эй Правительствын Түрүүлэгшэ Й. Ленарт коммюникедэ гар табяа.

(ТАСС).

Советско-чехословацка хэлсээн баталагдаба

СССР-hээ Чехословаки ороhон газопровод бариха тухай хэлсээн Кремлиин Ехэ ордон соо декабриин 3-да баталагдаа. Газопровод барилга Советскэ Союзай болон Чехословакиин хоорондохи экономическа болон техническэ харилсаа холбооной жэшээ боложо үгэнэ. Энэ барилга 1965—1967 онуудта бэелүүлэгдэхэ юм.

(ТАСС).

Чехословакиин партийно-гүрэнэй делегаци түрэл ороноо бусаба

МОСКВА, декабриин 4. (ТАСС). КПЧ-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, ЧССР-эй президент Антонин Новотный түрүүтэй Чехословакиин Социалис Республикын партийно-гүрэнэй делегаци түрэл ороноо бусахаа мүнөөдэр Москвагаа мордобо.

Чехословакидахи ханинараа мордохуулхын тулада Коммунис партиин, Советскэ правительствын хүтэлбэрилэгшэд, бусад тусхай тушаалта хүнүүд, СССР-тэ байдаг посольствонуудые толгойлогшонор аэродром дээрэ ерээ.

КПСС-эй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь Л. И. Брежнев, КПЧ-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, ЧССР-эй Президент Антонин Новотный халуун үгэнүүдые хэлээ.

АХА ДҮҮ АРАДУУДАЙ ЭБДЭРШЭГҮЙ БАТА ХОЛБОО БАРИСААН

Совет-чехословак хани барисаанай митинг

Марксизм-ленинизмын, пролетарска интернационализмын агуу ехэ гол ёhонуудай үндэhөөр, КПСС-эй XX, XXI, XXII съезднүүдэй ленинскэ хараа бодолой үндэhөөр, Советскэ Союзай, Чехословакиин коммунис партинуудай хоорондохи, совет болон чехословак арадуудай хоорондохи хани барисаан, харилсаа холбоон жэлhээ жэлдэ улам бэхижэжэ, үргэн хүгжэжэ байдаг. КПЧ-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, ЧССР-эй Президент Антонин Новотный түрүүтэй аха дүү ороной партийно-гүрэнэй делегациин Москва ерэhэн ушар энэ үнэн хани барисаанай шэнэ гэршэ болоно.

Энэ айлшалалгада, мүн хани барисаан, харилсан туhалалсалга ба дайнай хойто тээхи харилсаа холбоон тухай договорой 21 жэлэй ойдо зорюулагдаhан совет-чехословак хани барисаанай ехэ митинг декабриин 3-да Кремльдэхи съезднүүдэй ордон соо болобо.

Митингдэ хабаадагшад чехословак айлшадые — КПЧ-гэй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь, ЧССР-эй Президент А. Новотные, КПЧ-гэй ЦК-гай Президиумэй гэшүүн, ЧССР-эй Правительствын Түрүүлэгшэ Й. Ленартые, КПЧ-гэй ЦК-гай Президиумэй гэшүүн, ЧССР-эй Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо О. Шимунекые, КПЧ-гэй ЦК-гай Президиумэй гэшүүндэ кандидат, Словакиин КП-гэй ЦК-гай секретарь М. Сабольчикые, КПЧ-гэй ЦК-гай гэшүүн, Правительствын Түрүүлэгшын орлогшо, ЧССР-эй Гүрэнэй түсэблэлгын комиссиин түрүүлэгшэ О. Черникые, КПЧ-гэй ЦК-гай гэшүүн, ЧССР-эй Гадаадын хэрэгүүдэй министр В. Давидые, КПЧ-гэй ЦК-гай гэшүүн, ЧССР-hээ Советскэ Союзда байдаг элшэн сайд О. Павловскиие үни удаан альга ташалгаар угтаа.

Нүхэд Л. И. Брежнев, Г. И. Воронов, А. П. Кириленко, А. Н. Косыгин, А. И. Микоян, Н. В. Подгорный, А. Н. Шелепин, В. В. Гришин, П. Н. Демичев, Ю. В. Андропов, Л. Ф. Ильичев, Б. Н. Пономарев, А. П. Рудаков, В. Н. Титов гэгшэд президиумдэ ержэ hуубад.

Энэ митингые КПСС-эй МГК-гай нэгэдэхи секретарь **Н. Г. Егорычев** нээбэ. Тиихэ зуураа, эндэ сугларагшадай үмэнэhөө чехословак айлшадые, эдэнээр дамжуулан социалис Чехословакиин ажалшадые бултанай ехэ hайндэрөөр — совет-чехословак хани барисаанай 21 жэлэй ойгоор дашарамдуулан амаршалаа. Советскэ Союзда танай айлшалан ерэлгэ манай оронуудай арадуудай хоорондын халуун хани барисаае бүри ехээр бэхижүүлхэ байха. Манай арадууд эб найрамдалай түлөө, социализм болон коммунизмын түлөө, социалис оронуудай нэгэдэлые, улас хоорондын коммунис хүдэлөөе улам бэхижүүлхын түлөө тэмсэлдэ гар гарhаа барилсай дабшана гэжэ Н. Г. Егорычев делегациин гэшүүдтэ хандан хэлэбэ.

Зэдэгэр уужам зал соо Чехословакиин Социалис Республикын, Советскэ Союзай гүрэнэй гимнүүд дуулагдан, hүр жабхалантайгаар зэдэлээ.

Москва—Сортировочная гэжэ локомотивна депогой машинист, коммунис ажалай ударник **Е. М. Дианов** аха дүү ороной айлшадые ниислэл хотын ажалшадай үмэнэhөө амаршалба. Москвагайхид, бүхы совет хүнүүд шэнгеэр, чехословак арадта, тэрэнэй Коммунис партида халуун тарахалтайгаар хандана. Манай хани барисаан дайн байлдаанай хэсүү шанга үеэр шалгаран, хатуужажа байна гэжэ нүхэр Дианов мэдүүлбэ.

Москва—Сортировочная депо совет-чехословак хани барисаанай булгэмэй коллективнэ гэшүүн юм. Манай депогойхид чехословак нүхэдтэеэ нягта хани холбоотой болонхой. Эндэ мүндэлhэн коммунис бригадануудай мүрысөөнэй чехословак ханинарай дунда hайшаан дэмжэгдэhэндэнь ехэтэ баясамаар байна. Энэ хани барисаан бидэнэй хүсые улам арьбадхана, ажалай шэнэ амжалтануудые түйлалгадамнай туhална гэжэ Е. М. Дианов мэдүүлээ.

СССР-эй Наукануудай академиин Радиотехникын ба электроникын институдай директор, Ленинскэ шангай лауреат, академик **В. А. Котельников** трибунада гараба. Манай оронуудай арадуудые аха дүү арадууд гэжэ нэрлэдэг. Олон юумэ, түбхын түрүүндэ манай адли үзэл бодол, адли хүсэл эрмэлзэл, коммунис общество байгуулха гэhэн нэгэ уг зорилго бидэнние бата хани барисаатай болгоо.

Совет эрдэмтэд социалис Чехословакидахи эрдэм ухаанай хурдан түргэн хүгжэлтые ехэ анхаралтайгаар хаража байдаг. Чехословакиин Наукануудай академи, СССР-эй Наукануудай академи шухала зорилгонуудые шиидхэлгын талаар бэе бэедээ туhалан, амжалтатайгаар, аша үрэтэйгөөр харилсана. Хоёр ороной эрдэмтэдэй хамтааран шэнжэлээгүй эрдэм ухаанай нэгэншье hалбари байхагүй хаш гэжэ совет эрдэмтэ хэлэбэ.

№ 36 интернат hургуулиин багша **Н. В. Евдокимова** Москвагай 800 мянган комсомолшуудай үмэнэhөө, ниислэл хотын бүхы хүбүүд, басагадай үмэнэhөө делегациин гэшүүдтэ халуун амаршалга хүргөө. Тиихэтэеэ хамта совет-чехословак хани барисаанай бүлгэмэй коллективнэ гэшүүн болоhон энэ интернадай пионернүүдэй дружинада Чехословакиин национальна герой Юлиус Фучигай нэрэ олгогдоо гэжэ нүхэр Евдокимова хөөрэбэ.

Фашис булимтарагшадта эсэргүүсэн тэмсэхэдээ баатар габьяа гаргаhанай түлөө Советскэ Союзай Геройн нэрэ зэргэдэ хүртэhэн, чехословак арадай алдарта хүбүүд Ян Паленка, Отакар Ярош тухай ханалгатайгаар суглуулагдаhан материалнууд манай hургуулиин интернациональна хани барисаанай музей дотор хадагалагдажа байдаг гэбэ. Багша Евдокимова үгынгөө түгэсхэлдэ интернадай hурагшадай үмэнэhөө чехословак hурагшадта пионерэй халуун амаршалга хүргөө. Аха дүү ороной хүбүүд, басагадай ажал болон hуралсалдаа эгээн ехэ амжалта түйлахыень, социализм байгуулха хэрэгтээ оролдолго, баатаршалга гаргахыень совет залуушуул үнэн зүрхэнhөө хүсэнэ гэбэ.

КПСС-эй ЦК-гай Нэгэдэхи секретарь **Л. И. Брежневэй** үгэ хэлэхэдэнь, митингдэ хабаадагшад тон анхаралтайгаар шагнаа.

Л. И. Брежнев аха дүү Чехословакиин айлшадые, эдэнээр дамжуулан бүхы чехословак арадые сугларагшадай үмэнэhөө халуунаар амаршалаад, социализм байгуулха хэрэгтээ бүри ехэ амжалта түйлахыень, зол жаргалтай, хүгжэн мандажа байхыень хүсэбэ. Социализмын оронуудhаа ерэhэн хани нүхэдтэеэ бараалхаhан имэ уулзалганууд ехэ аша туhатай байдаг. Эдэмнай социалис гүрэнүүдэй арадуудай аха дүүгэй харилсаае бүри ехээр бэхижүүлнэ.

Социализмын оронууд экономикоор хурдан түргэнөөр хүгжэжэ гэжэ hэн гэнтэ бэшэ хэлэгдэжэ байна. Үлүү зондо социализмын үршөөн заяажа байhан гайхамшаг hайхан байдалые, зохёон байгуулхы хүсые буржуазна монополиодой ямаршье хорото хардалга арад түмэнhөө нюун далдалжа шадахагүй. Чехословаки хадаа дэлхэйн эгээн хүгжэнги индустриальна оронуудай нэгэн болоо. Шэрэм ба бүлад хайлуулгынгаа хүн бүхэндэ хүртэсын талаар США, Англи, Франци мэтын оронуудые ахижа гаранхай. Энэнь экономическа хүгжэлтын барааг дүн болоно гэжэ хэлэхэдэ болохо байна.

Чехословак арадай зохёон байгуулхы асари ехэ ажал хэрэгые Чехословакиин алдарта Коммунис парти ударидана. Арад зониинь түрэл Коммунис партидаа этигэдэг, шалгармал габшагай ударидагшамнай гэжэ тэрэние тоолодог юм. Бүри hаяхан нүхэр Антонин Новотные Республикын Президентын хүндэтэ тушаалда дахинаа нэгэн hаналтайгаар hунгаhан ябадал энэ этигэл найдабариинь эли тодоор баhа элирхэйлэн гэршэлээ гэбэ.

Л. И. Брежнев Советскэ Союзай hайн хани, Чехословакиин Коммунис партиин Центральна Комитедэй Нэгэдэхи секретарь нүхэр Антонин Новотные, Чехословакиин Социалис Республикын Президентын тушаалда hунгагдаhантайнь дашарамдуулан, эндэ байhан бүхы зоной үмэнэhөө халуунаар амаршалаад, чехословак арадай аша туhада, амгалан байдалай ба социализмын шэнэ илалтануудые түйлахын тулада зорюулhан эсэшэ сусашагүй ажал ябуулгадаа шэнэ амжалта түйлахыень үнэн зүрхэнhөө хүсэбэ.

Арад зоной аша туhада оролдохоhоо үлүү хүндэтэй уялга коммунистнуудта байхагүй. Манай ороной экономикын саг үргэлжэ бэхижэхэ, хүгжэхын тулада, тиин совет хүнүүдэй бүри жаргалтай hайн ажаhуухынь тулада оролдохо гээшэ түрүүшын ээлжээнэй арюун уялгамнай болоно гээд КПСС тоолодог гэжэ нүхэр Брежнев хэлэбэ.

Ажахыгаа, соёл гэгээрэлээ хүгжөөлгын талаар Советскэ Союзай асари ехэ амжалтануудые түйлаhаниинь элитэ. Манайда омогорхохо юумэ бии, ханангяар, баяртайгаар харахаар шье юумэнүүд бии. Гэхэ зуура, түбхын түрүүндэ урагшаал харадагбди. Үшөө шиидхэгдээгүй олон зорилго бии байна. Манай парти тэдэ зорилгонуудые дүүргэлгэдэ бүхы арадай анхаралые хандуулна.

Оронойнгоо промышленностие саашадань хүгжөөхын тула, хүдөө ажахын саашанхи хүгжэлтэ, ажалай бүтээсын ургалта хангахын, бүхы продукциин шанар улам hайжаруулхын тула шухала бүхы юумэ манай орондо бии. Энээнэйл үндэhөөр арад зоной байдалые жэлhээ жэлдэ улам hайжаруулха гэжэ оролдонобди.

Эдэ зорилгонуудые шиидхэхын тула ехэ хүсэлэл оролдолго хэрэгтэй ха юм даа. Үсэд шанга ажал, өөрынгөө ажалай түлөө, манай ниитын хэрэгэй түлөө совет хүн бүхэнэй ехэ эдэбхи үүсхэл, харюусалга хэрэгтэй. Экономикын бүхы участогуудай хүтэлбэрие нарижуулан hайжаруулха талаар бодомжотой хэмжээнүүд, үйлэдбэрие эмхидхэлгэдэ бодото научна ёhoop хандаха ябадал хэрэгтэй.

Манайда урагшаа дабшаха эли тодо, үнэн зүб хараа шугам бии. Энэ хадаа манай партиин XX, XXI, XXII съезднүүдэй шиидхэбэринүүдээр тодорхойлогдоhон, партиин Программа дотор бэшэгдэhэн хараа шугам мүн [illegible] ра байхагүй.

Байгаалиин үгэhэн баялигуудаараа, арад зоной ажалаар байгуулагдаhан баялигуудаараа бидэнэр баян байхаhаа гадна, үшөө үнэн сэхэ, этигэл найдабаритай нүхэдүүдээр баямди. Совет хүнүүд имагтал имэ нүхэр гэжэ аха дүү Чехословакиин арадые харадаг. Манай хани барисаан үе сагай оршон байдалаар туршагдажа гараа. Манай хани барисаан манай арадуудай түүхын ёho заншалнуудаар, соёл культурынгаа дүтэрхы байhанаар, бэе бэедээ үни удаанай эбтэй зэтэйгээр хандадаг байhанаар бэхижүүлэгдэнхэй. Тиигэбэшье, батажан бэхижэhэн манай хани барисаан нэн түрүүн мүнөө нэгэн адли үзэл сурталтай, манай оронуудай ниитын хүгжэлтын нэгэн адли уг зорилготой байhанаар тодорхойлогдоно. Манай арадууд—арадуудсоратнигууд гээшэ, арадууд-аха дүүнэр гээшэ. Тэдэнэр гар гараа барилсан, коммунизм тээшэ дабшана.

Манай бүхы талын экономическа хани харилсаан Советскэ Союздашье, мүн Чехословакидашье шухала үүргэ дүүргэнэ. Тэрэ харилсаан эгээл олон янзын шэглэлтэй юм. Ажахын хүгжэлтын талаар бэе бэедээ туhалалсаха бүхы юумэн манай оронуудта бии, тиин бидэнэр энээние аха дүү ёhoop, социалис ёhoop, бэе бэедээ, мүн ниитынгээ хэрэгтэ ашаг туhатайгаар бэелүүлнэбди. Экономическа хани харилсаанhаа уламжалан, манай аха дүү арадуудай хоорондо ажал хүдэлмэриин шухалын шухала hалбаринууд болохо наука болон үйлэдбэриин талаар бүри ехэ эдэбхитэй харилсаан байгуулагдана. Социализмын дэлхэйн системэдэ оролсодог гүрэнүүдэй хоорондохи харилсаан хадаа экономическа, политическа, соёл культурын талаар улам үргэжэ байhан хани барисаанай шэнжэтэй юм гэжэ оратор хэлэнэ. Энэнь арадуудай бэе бэедээ дүтэлхэ ябадалые хангана. Энэ ушар түүхын хуули ёhoн мүн, тиигэжэ энэ хуули ёhoн өөртөө харгы зам гаргажа байдаг. Манай парти урагшаа хүгжэлгын энэ ушар хэрэгтэ бүхы хэмжээгээр туhалхые оролдодог юм.

Социализмын оронуудай хоорондохи харилсаануудта заримдаа хүнгэхэноор шиидхэгдэхэгүй орёо асуудалнууд гарадаг гээшэ. Тиимэhээнь түүхын дабшалтые харангүй, гансахан энээние энэ баримталан, буруу тобшололнуудые хэхэеэ ярадаг хүнүүд байха юм. Буржуазиин пропагандистнууд hүүлэй үедэ манай ургалта, хүгжэлтын бэрхэшээлнүүдые хэрэглэн, нацинуудай хоорондохи хани барисаан, аха дүү ёhоной харилсаан тухай, социализмын үедэ нацинуудай бэе бэедээ дүтэлхэ тухай Марксын, Ленинэй hургаалые «буруушааха» оролдоно. Эдэ мэтэ холо харадаггүй хүнүүдые шоргоолзонтой жэшэдэгынь буруу бэшэ байна. Шоргоолзонууд ордон хүшөөгэй барилга дээгүүр гүйлдэхэдөө, тэрээн тээрэ байhан гансал «ямар яльхи» харадаг, харин тэрэ барилгын hүртэй томо байhые харадаггүй, хараха шадалшьегүй ха юм.

Сүлөөтэ арадуудай союзай тогтон хүгжэхэ ябадал томо, үни удаан сагай хэрэг мүн. Гүрэнүүдэй хоорондохи шэнэ, урданай түүхэдэ мэдэгдээгүй харилсаануудай байгуулагдажа байhан хадашье тэрэ орёо болоно. Ленинэй агуу ехэ hургаалые хүтэлбэри болгон, социализмын замда ороhон арадуудай хоорондохи шэнэ харилсаануудые даамгайгаар аад, шууд сэхээр байгуулхын тула ехэ хүсэн хэрэглэгдэхэ юм, тэсэмгэй, болгоомжотой байха хэрэгтэй. Социалис оронуудай аха дүү партинуудай политика дотор өөрынгөө арадай байдал hуудал hайжаруулха тухай оролдолго бүхы социалис хани харилсаанай оронуудай түгэс хүсые бэхижүүлхэ гэhэн хүсэлэл оролдолготой зохилдоhон байдаг. Социализмын оронуудай дайшалхы нэгэдэл империализмда эсэргүү тэмсэлдэ, эб найрамдалай хэрэгэй, бүхы хүн түрэлтэнэй социальна хүгжэлтын түлөө тэмсэлдэ бэхижэн хатуужана. Эдэ оронуудые толгойлжо байhан коммунис партинуудай хоорондохи марксизм-ленинизмын үзэл суртал үндэhэ hуури дээрэ байгуулагдаhан аха дүүгэй холбоое бэхижүүлхэ хэрэг түйлай ехэ удха шанартай юм. Эдэ бүхы асуудалнуудаар манай Чехословакиин нүхэдүүдтэй нэгэн адли хараа бодолтой байhан тухайгаа мүнөөдэр үшөө дахин тэмдэглэхэдээ ехэ баяртай байнабди.

Социализм, коммунизм байгуулхын тула арадуудтаа амгалан тайбан байдал хангаха хэрэг эгээн шухала зорилгонуудай нэгэн гэжэ манай парти, манай арад тоолоно. Мүн лэ имэ зорилгые Чехословакиин компарти, арад урдаа табиhан байhандань бидэнэр баяртайбди.

(Түгэсхэлынь 3-дахи нюурта)

АЖАЛ, ҺУРАЛСАЛ—ЖЭГҮҮР ДАЛИМНАЙ

Манай Совет Хуулиин ёhoop хүн бүхэндэ ямар ехэ эрхэнүүд үгтэhэн гээшэб! Парти, правительствамнай арад зондоо халуун анхаралаа хандуулжал байдаг. Мүнөө колхознигууд пенси абана. наhатай болоhон, бэе эрэмдэг хүнүүдшье тэдхэмжэдэ хүртэнэ. Ажаллаха, hураха, амарха — ямар hайхан бэ даа!

ЗУРАГ ДЭЭРЭ (зүүн гарhaa): залуу хүдэлмэришэд Владимир Масеев, Василий Сахаров—ажалай арюун замые hаяхан лэ эхилээшэд. Эдэнэр шулуушад юм. Һаяхан Улаан-Үдын шэлэй заводто ашаглалгада үгтэhэн пеэшэнние барилсаhандаа эдэнэр урматай.

Зүүн-Сибириин технологическа дээдэ hургуулиин аудитори соо (хоёрдохи зураг). Эдир басагад зэлжээтэ лекциингээ урда тээ. Һураха даа эдэнэр hурахал байха!

Ф. СОРОКИНОЙ фото.

„УНШАГТЫ, АТААРХАГТЫ, БИ—СОВЕТСКЭ СОЮЗАЙ ЭРХЭТЭНБИ“

В. МАЯКОВСКИЙ.

Социалистическэ демократиие али бүхы аргаар дэлгэрүүлэн хүгжөөхэ, гүрэниие хүтэлбэрилгэдэ, ажахын болон соёл культурын байгуулалтые хүтэлбэрилхэ хэрэгтэ бүхы эрхэтэнүүдэй эдэбхитэйгээр хабаадаха гээшэ, гүрэнэй аппарадай хүдэлмэриие һайжаруулха, тэрэнэй ажал ябуулгын хойноһоо арад зоной хиналтые шангадхаха гээшэ коммунизм байгуулха үедэ социалис гүрэн түрын хүгжэхэ гол хараа шэглэлынь болоно.

(КПСС-эй ПРОГРАММАҺАА).

Уран зурааша М. Ишмаметовэй зураһан плакат («Советскэ уран зурааша» гэжэ хэблэл).
ТАСС-ай фотохронико.

ЗОНОЙ НАЙДАБАРИ

Бэшэжэ байһан зохёолни энэ үдэр яашье урагшаа ябажа үгэбэгүй. Ном иража үзэнэб. Ухаагаа гүйлгэнэб, бодолгодо хатанаб. Үгы даа—шортоо. Гол геройни коммунист, депутат хүн. Теэд тэрэмни сааша наашаашье боложо үгэнэгүй. «Намайе зохёол соогоо һайнаар харуулхын тула ажабайдалаймни «конституциие» тон зүбөөр элирхэйлхэ ёһотойш» гэжэ шэхэндэм шэбэнэхэдэл гэнэ.

Иигээд байхадань, депутат хүниие олохо уулзахаһаа ондоо арга намда олдобогүй.

Тиигэжэл Роман Касанович Тороновтой дахяад уулзаха гэжэ шиидэбэб. Тэрэ минии үеын, гушаад наһанай, һаруул һайхан сэдьхэлтэй, коммунист хүн. ЛВРЗ-гэй суута хүдэлмэришэдэй нэгэн. Коммунис ажалай ударник, Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй депутат. Одоол иимэ хүн минии зохёол соо хэлэгдэхэ хүнэй прообраз болонгүй яахаб.

Мүнөө тэрэниие зорюута бэдэржэ ЛВРЗ ошобоб. Дизельнэ цех соо оробоб. Һурагшалнаб. «Мэнэ ерэхэ байха даа»,—гэжэ зон намайе найдуулбад.

Тэсэбэритэйгээр хүлеэнэб. «Хэдыдээ, хаанаһаамни депутат, коммунист гаража ерэгшэ aaб? Тэрээнэй сэдьхэлэй гүнзэты худаг руу халташье һаань хаража шададаг һайб. Урдань уулзахадаа Роман бидэ хоёр бэе бэеһээ бэшээрхэлдэһэн шэнги биратайгаар ойлголсоогүйгөөр һалаа һэн хабди. Мүнөө одоол тиигэжэ болохогүй»,—гээд шэбшэнэб.

Ажалай халаан дүүрэжэ байна хэбэртэй. Тиигээд лэ юушье мэдээгүй байтарни, Роман гэнтэ урдамни зогсожо байба.

Ай даа, мэндэ һайнаа мэдэлсээд лэ, хөөрэлдэжэ эхилбэб. Хажуудамнай нэгэ залуухан хүбүүн бии болоодхино.

— Зай, Виктор, һайн гүбди? — гээд тэрээндэ Роман хандана.

Виктор Мельников халта улайжа: «Танай тэрэ тээсгэн ерээд ошоһонһоо хойшо эбтээ орожо байна хабди»,—гэбэ.

— Эдэнэр гэр бүлэ доторoo муудалдаһан юм даа. Энэ жаалдамаршни гэртээ хонохоёо болёод, архидажа талиишадаг, хэрүүл хараал үүдхэдэг болоо юм һэн. Хоёр-гурбан хоногой саада тээ эдэнэйдэ ошожо, хөөрэлдэһэн байгааб. Юрэдөө гар гарынь ниилүүлээ һэмди,—гэжэ депутат хэлэнэ.

Теэд Роман бидэ хоёрой хөөрэлдөөн ходол таһалдашана. Баһа наһатайшаг нэгэ эхэнэр бии болоодхино.

— Ромаша, миниишни хэрэт хайшаа байнаб. Шиидхэбэ гүт? — гээд тэрэ хүн асууба.

—Би тугаарай парткомтой хөөрэлдөө һэм. Һаядаал байратай болохо байхат, Варвара абгай,—гэжэ депутат харюусана.

—Харалсыш даа бидэнээ, шамдаал найданаб, — гэжэ үгэлһөөр Варвара Подмарева саашалан ошобо.

Роман Торонов хүниие оройдоошье гомдохоодоггүй, сагыншье хайрладаг, гамнадаг гээшэ ха.

Үглөөдэр Роман Торонов өөрынгөө һунгуулиин участок ошохо түсэбтэй. Түбхын түрүүн городой нэгэдэхи больница үзэхэ. Тэндэ арбаад эмшэд гэр байра ехээр хэрэглэнэ.

— Тээсгэн хоёр үдэр соо ябажа, тэдэнэйш гэр байрые шалгажа ерээ һэм. Энээн тухайгаа Буряадай АССР-эй Верховно Соведэй Президиумдэ элидхээ һэм,—гэнэ депутат.

Би Романай тэмдэглэлнүүдые уншанаб. Тэрэмни блокнодоо орхёод, үгы. Хэнэйшьеб даа дуудалга, уряалаар хайшаашьеб ошонхой. «Эмшэн Ринчиновада хоёр дахин ябаа һэм. Баарһадай гэрынь жаа даа, дан жаа. Бүлэнэрынь олон. Заабол энэ жэлдэ байра үгүүлхэ. Элүүрые хамгаалгын министерствэдэ, Президиумдэ орохо. Партиин обкомдо дуулгаха»,—гэжэ блокнот дээрэнь бэшээтэй.

Зохёолойнгоо ёһотойл геройе олобо гээшэ хаб!

Һүүлдэ Элүүрые хамгаалгын министерствэдэ ороходомни:

— Торонов депутат гү? Оо даа, тэрэтнай шангал хүн даа. Тугаархана хонходожо байгаа һэн. Үнөөхил байрынгаа асуудалаар һонирхоно. Бидэ даб дээрэ харюусажа шадаагүйбди. Тиихэдэмнай үглөөдэр өөрөө хүрэжэ ерэхэб гэнэ һэн,—гэжэ харюусаа һэн.

Роман хара багаһаа үншэрһэн, зобоһон—халуун шулуу яһала долёоһон. Иимэ хүнүүдэй ажабайдал ехэ олон янзаар бүрилдэдэг. «Хатуу хабһатайшуулынь» зүб замһаа хадуурдаггүй, бусад толтогүй һуланuудынь бэеэ һула табижархидаг.

— Намайе зон нүхэдни, гүрэн түрэмни үргөө юм,—гэжэ Роман хэлээ һэн.

Нэгэ хэды болоод ерэхэдээ Роман:

— Улаан-Үдын гурбадахи больница. Тэндэ дүрбэн дабхар һайн гэгшын гэр бариһан аад, газаа талыень хүреэлээгүй. Лифтнь хүдэлнэгүй. Сантарканууд үошэн хүнүүдээ доодо дабхарһаа дүрбэдэхи дабхарта үргэбшэ дээрэ хэбтүүлжэ гаргана. Тьфу! Юун боложо байна гээшэб юрэдөө, —гэнэ...

— Завод соотнай юун болоноб?—гээд асуубаб.

— Завод заводоороо, ажалнай һайн, манай коммунис ажалай бригада һарынгаа, кварталайнгаа түсэб 130—150 процент хүрэтэр дүүргэһээр зандаа. Үшөө нэгэ хүниие партида абаабди. Бидэ зургаан зон һэмнайбди. Маанадай ажалда гэнтын ушарал нэгэтэшье болодоггүй юм,—гэжэ Роман хэлээд:

— Урдань котельнэ цех соо элдэбын юумэнүүд бологшо һэн. Харана гүт, наашаа энэ коридор соо оройёбди даа. Улаан дүлэ соробхилжо байһан галые энэ үлгэсөөр татуулаад, хэрэгтэй газартань абаашадаг юм. Пеэшэн, пеэшэн.... Энээхэн багта үлгэсэһөө тэрэ мултаржа, ехэ гай болоо юм һэн... Мүнөө нимэ юумэ оттошье үзэхээ болёобди. Сантехникэмнай һайн хүдэлнэ,— гээд ажал тухайдаа хөөрэн байтараа баһал депутадайнгаа хэрэгүүд тухай зугаалшана;

— Би һаяхана Железнодорожно райсоведэй гүйсэдкомдо орожо инвалидна комиссиинь хүдэлмэритэй танилсаа һэм. Тэдэш яһала бараг хүдэлнэ,—гээд ошо сасажа байһан үнөөхил пеэшэнһээ нюдөө һалгаанагүй.

Энэ цех, энэ завод Романай ургаһан газар. Тэрэ эндэ жиирэй хүдэлмэришэн ябаа. Һамга абаа. Партиин гэшүүнэй кандидадта ороо. Һайн һайхан зан заншал олоо.

Романаа халта магтанаб.

— Зай, зай, һорһо малгай бү үмдэхүүлэгты өхээр. Намдал адли хүнүүд эндэшни дүүрэн байха,—гээд Роман үнөөхил блокнодойнгоо хуудаһануудые ирасагаана.

— Юугээ бэдэрнэбта?

— Үдэшэ библиотекэ ошохо һэм. Соведүүдэй хүдэлмэри тухай номуудые тэндэһээ абаха ёһотойб.

— Намтараа үшөө хөөрэжэ үгыт, — гэбэб.

— Тэрэшье тэрэ. Байза, барилгаар шиидхэгдээгүй асуудалнууд олон байна.

Р. К. ТОРОНОВ.

Романай шэг шарайда эсэһэнэй тэмдэг үзэгдэнэ.

— Байра байдалай, больницын хэрэгүүд: врачнууд булта намһаа дээгүүр эрдэмтэйнүүд. Теэд эхэ, эсэгэдээ хандаһандал, намда хандажа байха юм. Энеэдэтэй. Жэл дүүрэжэ байна. Юун бүтээгдэбэ гээшэб... Үшөөл хэхэ юумэн угаа ехэ,—гээд Роман баһал бодолгото болошоно.

«Арадай ёһотойл зарса—коммунист энэл гээшэ хаям даа... Одоол номойнгоо амиды геройтой уулзаа байнаб»,—гэжэ тиихэдэ айхабтар баясан бодоо бэлэйб.

С. АНГАБАЕВ.

АЖАЛША ХҮНЭЙ ЖАРГАЛ

Совет Конституциин һайндэрэй урда тээхэнэ манай корреспондент СССР-эй арадай артистка, БурАССР-эй Верховно Соведэй депутат нүхэр Л. П. Сахьяноватай уулзаһан байна. Тэрээнэй хөөрөөе энэ доро толилбобди.

Конституциин һайндэрөөр дашарамдуулан, «Буряад үнэн» газетын бүхы уншагшадые амаршалхыемни зүбшөөгыт... Энэ үдэр бүришье һаа баяртай байдагби.

Совет засагай аша туһаар олоһон зол жаргалнай Совет Конституци дотор хуулита ёһоор баталагданхай хаям. Энэ үдэр хүн бүхэнэй сэдьхэл хүхюун. Совет засагай аша туһаар ямар ехэ эрхэ эдлэжэ, ямар ехэ зол жаргалтай болоһоноо баяр омогорхолтойгоор дахин дахин шэбшэн үзэнэ хаямбибди.

Найма наһатайдаа СССР-эй Академическэ Ехэ театрай дэргэдэхи хореографическа училищида анха түрүүн ороһомни хэнэй аша туһаар бэ? Совет засагай... Улаан-Үдэеэ бусажа ерээд, Аданай «Корсар» гэжэ баледтэ хабаадалсажа, аян замаа эхилһэмни айхабтар элихэнээр һанагдажа байнал. Тиигээд лэ шунажа хүдэлэгшэн, шэнэ шэнэ зүжэг баледүүдтэ наадалган. Үнэхөөр оролдожо хүдэлөөб. Хамаг юумэмни хуу урагшатай, урматай байгаа. (Ямаршье ажал дээрэ иимэл хаям даа). Ажал гээшэ хүниие ямаршье үндэргэ хүрэтэр хүргэдэг лэ. Ажаллаха эрхэмнай иимэл һайхан бшуу даа. Ажаллаха, ажаллаха, улам шунажа ажаллахал хэрэгтэй даа.

Совет орон соогуураа һайса аяншалагдаа. ГДР, Монгол, Хитад, Болгаряаршье ябагдаа. Тиихэдээ эрхэ сүлөөтэ, энэрхы сэдьхэлтэ нүхэдөө хаража, хэды омогорхожо ябаа гээшэбиб. Бүрил зориг бадаржа, бүри оролдосотойгоор хүдэлһэн, хатарһан байнаб.

Энэ хүдэлһыемни үндэрөөр сэгнэжэ, Советскэ правительство намда СССР-эй арадай артисткын нэрэ зэргэ олгоо. Иигэжэ баһал Конституци дотор заагдаһан эрхэеэ эдлэбэ хаямбиб. Һайнаар ажаллаһан хүн бүхэн манай орон дотор ямараашье дэбжүүлэгдэхэ аргатай.

Хилын саана капиталис хэдэн оронуудаар ябаа һэмби. Иран ошоходоо, тэндэ оперно театр үгы, һайн бэлэдхэлтэй балетнэ бүлэгшьегүй байгаа һэн. Ушар тиимэһээ кинотеатр соо хатарха баатай болгодоо һэн. Бүхэли гүрэн аад, өөрын оперно театргүй! Тиихэдэ манай аймагай түб бүхэн өөрын «театртай»—культурын байшантай.

Тэрэ Иранай ниислэл—Тегеранай үйлсөөр ябахада ямар ондоо һэн бэ: налшагархан ганса дабхар гэр бараанууд, натагар зүдэрүүхэн шагша үхибүүд...

Бэлигтэй үхибүүд түрэбэшье, һураха аргагүй. Заалгаһанай түлөө мүнгэ ехээр түлэхэ ёһотой хаям. Харин тиихэдэ манай эндэ уран һайханай харалганууд боложо, бэлигтэйшүүлые оложо һургахын хойноһоо оролдожо байха юм.

Афганистанаар ябаа һэм. Тэндэ культурна талаараа угаа гээгдэнги. Эхэнэрнүүдынь мүнөө хүрэтэр нюуртаа халхабша—чадра зүүдэг.... Ислам шажанай заабариин ёһоор тэндэхи эмэгтэйшүүл театрта хүдэлхэ эрхэгүй.

Юрэдөө эдэ бүгэдые хаража ябахадаа, манай совет хүнүүдэй хэды ехэ зол жаргал эдлэжэ һууһаниинь бүри тобойсо харагдаха юм.

Иимэя хадань Совет Конституциин һайндэртэ ехэл баяртай байдагби. Сэдьхэлшье һаруул тунгалаг. Улам һайнаар хүдэлхэ гэһэн хүсэл эрмэлзэл намайе бүри эзэлнэ. Иимэ ехэ эрхэ, зол жаргал эдлэжэ байһанайнгаа урманда хүдэлхэ, улам һайнаар хүдэлхэл уялгатай гээшэбди.

ТОО, БАРИМТАНУУД

* Республикымнай нютагай Соведүүдтэ 7.272 депутадууд һунгагданхай. Энэнь урдахи һунгалтынхиһаа 393 хүнүүдээр олон болоно. Депутадуудай 57,2 процентнь хүдэлмэришэд, колхознигууд юм.

* Буряадай АССР-эй нютагай Соведүүдэй дэргэдэ саг үргэлжын 920 комиссинууд байгуулагдажа, ажахын, соёл гэгээрэлэй болон бусад асуудалнуудые зүбшэн шиидхэлсэдэг. Эдэ комиссинуудай хүдэлмэридэ 5600 депутадууд, 9 мянга гаран эдэбхитэд хабаадалсана.

* Тосхон, хото, гүүртэ, фермэ бүхэндэ депутадуудай бүлэгүүд, предприяти, цех, барилга, бригада бүхэндэ депутадуудай постнууд байгуулагданхай. Республика доторнай 4 мянга шахуу депутадуудые нэгэдүүлһэн 500 гаран депутадуудай бүлэгүүд хүдэлдэг.

* Аймаг, хото болон районуудай Соведүүдэй гүйсэдкомууд штатнабэшэ таһагуудые байгууланхай. Тиимэ 56 таһагууд эмхидхэгдээд, мүнөө 550 гаран эдэбхитэдые хабаадуулан хүдэлжэ байдаг.

* Нютагуудтахи ажабайдалай шухала асуудалнуудые шиидхэхэ хэрэгтэ хүдөөгэй улад зоной хамтын суглаанууд ехэ үүргэ гүйсэдхэдэг болоо. Байгша ондо хүдөөгэй ажалшадай хамтын 857 суглаанууд нютаг, тосхонуудаар үнгэргэгдэжэ, бүгэдэ 90 мянга гаран хүнүүдые хабаадуулаа.

Ц. БАДМАЕВ

ҮНДЭҺЭН ХУУЛИ

Дүлэн соогуур тэмсэһэн
Түмэн арадайм жаргал золой
Алтан һулдэ, һабагша
Алдар суута хуулиингаа
Түрэһэн үдэр тэмдэглэхэдээ,
Түйлаһанаа тоолонобди,
Түйлахаяа хараалнабди.

Үнэр баян арадаймни
Үндэһэн хуулиин гэрэл туяан
Карибска сэнхир далайгааршье,
Хара шарайта Африкааршье,—
Хаа хаанагүй гэрэлтэнэ,
Хамагай харгы заана.
Дабаһан замнай үргэн лэ,
Даараһан зобоһомнай
барашагүйл.
Түйлаһамнай хэмжээгүйл,
Түйлахамнай хизааргүйл.
Үндэр нангин зорилготой
Үнэр баян арадаймни
Үндэһэн хуули мандатугай!

ҺАЙН ДАА!

Бидэ бүлэнэрөөрөө аяар холын Хүлхисөөндэ—хүбшэ газарта хони харадагбди. Мүнөө жэлдэ 100 эхэ хонин бүриһөө зуугаад хурьга абаад байнабди. Иигэжэ коммунизмын агуухэ мандалда хубитаяа оруулхада өхэл зол жаргал даа. 100 эхэ хонин бүриһөө 100 хурьга абаха тухай бүхы управлениингээ хонишодто хандаа һэмди... Энэ хандаһандаа хэзээшье хүрэжэ шадаха бээзбди. Һаяшаг аймагайнгаа хүдөө ажахын выставкэдэ хабаадалсажа, диплом шагнал абаа һэмди.

Хэды холо хүбшэ газарта ажаһуубашье, бүхы дэлхэй дээрэ боложо байһан һони дуулажа байгшабди радиогоо табижа, газетээ уншажа.

Жэл бүри амаралта абадагбди даа.

Иигэжэл ажаллаха, амарха эрхэеэ эдлэжэ һуунабди.

Һайн даа, Коммунис парти, Совет засагнай!

Н. ЦЫРЕНЖАПОВА,
Чисаанын совхозой хонишон.

Совет хуулиин һайханда

Манай Дэрэстэй нютаг һайхан даа: уужамшье, үргэншье, баяншье. Сомонойманай дэбисхэр дээрэ байгуулагдаһан «Октябрьский» совхоздо хэдэн зуугаад хүнүүд ажалладаг, һү, мяха, талха болон бусад эдеэ хоолой зүйлнүүдые элбэг дэлбэгээр абажа байдаг. Байгша ондо манай сомоной ажалшадай гараар, оролдолго үүсхэлээр тарянай баян ургаса абтаа һэн. Мүнөө ерэхэ жэлэй үндэр ургасын үндэһэ һуури бэлдэжэ, таряландаа наг шэбхэ ехээр зөөжэ байна.

Сомонойманай Совет, тэрэнэй депутадууд хүн зонойнгоо ажаһуудал һайжаруулхын түлөө, соёл культура, эрдэм болбосоролыень дээшэлүүлхын түлөө саг үргэлжэ анхарал оролдолгоёо гаргажа байдаг. Енхор, Цагаан Усан, Зэдэ, Зарубино гэжэ нютагуудта депутадуудай бүлэгүүд байгуулагданхай. Эдэнэр арад зонтой нягта холбоотой, тэдэнэй дунда ойлгуулламжын, олониитын хүдэлмэри ябуулна, олониитые Соведэй хүдэлмэридэ хабаадуулна. Сомоной Соведэй депутат Ольга Гавриловна Карпухинагай ударидадаг Зэдэ тосхондохи депутадуудай бүлэг илангаяа эдэбхитэй һайнаар ажаллана. Тосхоной ажаһуудалай, һургуулиин, худалдаа наймаанай, соёл культурын болон ариг сэбэрые сахиха асуудалнууд тус бүлэгэй хабаадалгатайгаар шиидхэгдэдэг болонхой.

Арадай гэгээрэл, эмнэлгэ болон ажаһуудалай асуудалые сомоной Совет саг үргэлжэ анхаралдаа абаад байдаг. Сомон доторнай 11 жэлэй, 8 жэлэй болон эхин һургуулинууд, хүдөөгэй 4 клуб, арбаад библиотекэ, участково больница, фельдшерскэ пунктнууд хүдэлдэг.

Ажалшадай ажаһуудалай хэрэглэмжые эрхим һайнаар хангажа байха зорилгоор аймагай промкомбинадай һалбари Дэрэстэйдэ нээгдэжэ, гутал хубсаһа оёхо, заһабарилха мастерской байгуулагдаа. Холын гүүртэ, отарануудта ажалладаг малшадые эд бараа, эдеэ хоолой зүйлөөр хангахын тула сомон дотор хоёр автолавка хүдэлнэ. Хүүгэдэй саад Дэрэстэй, Енхор тосхонуудта байгуулагданхай.

Һаяхан манай сомоной уран һайханай коллективүүдэй харалга үнгэргэгдөө. Дуу зүжэг, хатар танца гээшэмнай ажалшад олониитын эдэбхи үүсхэлээр эмхидхэгдэдэг болонхой. Тиимэһээ энээндэ нилээд олон хүнүүд хабаадалсана. Сомоной уран һайханай харалгада бүхы клубууд оролсожо, ёнхоройхид нэгэдэхи, дэрэстэйнхид хоёрдохи һуури эзэлээ.

Арад зоной элүүр мэндые сахин хамгаалха хэрэгтэ ехэхэн анхарал Соведэй зүгһөө хандуулагдажа, гүйсэдкомой заседани, сомоной Соведэй сесси дээрэ зүбшэн хэлсэгдэжэ байдаг. Участково больницын болон фельдшерскэ пунктнуудай эмшэд фермэ, бригада, отаранууд дээтүүр саг үргэлжэ ябажа, ажалшадта эмнэлтын туһаламжа үзүүлнэ, ариг сэбэрые сахиха, үбшэнһөө уридшалан һэргылхэ тушаа хүдэлмэри ябуулна. Энэ ажалые сомоной Соведэй депутат врач М. А. Хохрякова ударидадаг юм.

Коммунис партиин, Совет засагай халуун анхарал оролдолгоор ажалшадаймнай ажабайдал үдэрһөө үдэртэ улам һайжаржа байна.

З. М. ДРУЖИНЕЦ,
Зэдын Дэрэстэйн сомоной Соведэй гүйсэдкомой секретарь.

ХУРГАА ДАРАЖА ТООЛОО ҺАА...

Бүгэдэ арадай һайндэрөөр дашарамдуулан, 1963—1964 оной үедэ юу хэһэн, бүтээһэн, һунгагшадайнгаа һанамжа дурадхалнуудые ямараар дүүргэжэ байһан тухайгаа элидхэхэ хүсэлэнтэйбди.

Культурно-ажаһуудалай барилга тушаа манай эндэ ехэ анхарал табигдадаг. Саг үргэлжымнай комисси бүхэн, депутадуудай тодорхой түсэб табижа, хабаата эмхинүүдтэ яһала туһа хүргөө. Энээнэймнай бодото үрэ дүн юун бэ?

Дунда һургуулиин холо байдаг тула Шпалозаводской эхин һургуулиие амяарайнь барюулаабди. Самообложениин мүнгөөр Дархита тосхондо эмнэлгын пункт нээлгээбди, Линейная үйлсэдэ худаг малтуулаабди. Хүүгэдэй саадай хуушан байра заһабарилан үргэдхэгдөө. Тэндэ мүнөө үшөө 75 үхибүүд нэмэжэ оронхой. Хүүгэдэй яслинууд баһа уужам болгогдоо. Багшанартаа гэр баряабди. Фруктово-жэмэстэ сэсэрлиг уһалхын тула Шэнэ-Элхиин дунда һургуули шадар худаг малтуулаабди.

Тэрэшэлэн Шэнэ-Элхиин дунда һургуулиие ууралаар дулаасуулдаг болгохо, хүдэлмэришэн залуушуулай үдэшын һургуули барюулха, Хандагатайн больницые үргэдхэхэ, пеэшэнгүүдынь радиаторнуудаар һэлгэхэ хүдэлмэри хэгдээ... Бултыень дурдаадшье яалай даа. Барилга дээрэ бодото бүтээһэн юумэмнай гол түлэб иимэрхүү. Гадна хүн зоной дунда хүмүүжүүлгын хүдэлмэри бэелүүлхэ, совет хуули ёһо сахин дүүргүүлхэ талаар ехэ юумэн хэгдээ.

Нютагай Соведүүд, тэдээнэй гүйсэдкомууд һайнаар оролдожо хүдэлбэл, ажал хүдэлмэридөө олониитые үргэнөөр хабаадуулбал, айхабтар ехэ юумэ хэхэ аргатай. Энэ аргаяа сомоной Совет бүхэн бодотоор хэрэглэг лэ!

З. ВСТАВСКАЯ.
Загарайн Доодо-Элхиин сельскэ Соведэй гүйсэдкомой түрүүлэгшэ.

ПУБЛИЦИСТИКЭ

ЭНЭЛ ДАА АРАДАЙМНАЙ ЗАСАГ!

ХҮН ТҮРЭЛТЭНЭЙ гүн зузаан түүхэдэ шэнхинэтэ һайхан шэнэ үе сагай эхи табижа үгэһэн Октябриин агуу революциин илалта түгэс мандаһан сагһаа хойшо дүшэн долоон жэлэй ойе мэнэ һаяхан тэмдэглээ һэмнайбди баяр баясхалантайгаар! Теэд арад түмэнэй гүрэн түрын анха түрүүн тогтоһоор хэды ехэ юумэн хэгдээ гээшэб! Хэлэжэ, бахархажа ханалтгүйл даа. «Оронойм шарай сэлмэгхэн» ордон барилгануудаараа, уладайм сэдьхэл һаруулхан агуу амжалтануудаараа! Анха түрүүн атар хуудам байһан зэрлиг тала хизаарта зэлэ татан хото городууд мүндэлэн бодошоо. Ахир бишыхан купеческэ хото байһан Улаан-Үдэмнайшье хэды һайханаар һалбараа даа... Уһан хүрдэтэ угаа томо электростанцинууд—үргэн түргэн мүрэн голнуудые нюргалан голлоһон «эмээлнүүд» элишэ хүсэнэй эхин гуламта болонхой. Уула Барханай оройгоорни бэшэ, харин уужам лүнхэгэр замбуулин соогуур «һолир шэнги, һомон шэнги» унаа хүлгэтэй гайхамшаг баатар-космонавтнууд хүн түрэлтэниие гайхуулан дабшана.

Энэл даа эрдэни һайхан Совет засагнай, эрхэ жаргалаа олоһон баатар араднай!

Ажалша юрын улад зон засагаа барижа, замаа оложо шадахагүй гэжэ забхай тэнэг буржуй номнолшодой зандаран анха шашаһаниинь эгээ мылын хөөһэн байшоо.. Тэдэнэй харата муухай ааша хэрэгүүд, хорото шалиг үгэнүүд үндэр хабсагайдал үндыжэ бодоһон хэрэм—Совет гүрэнэй хормойдо үй бута һүрөө.

«Нүхэд—ажалшад! Таанад мүнөө гүрэн түрөө өөһэдөө хүтэлбэрилжэ байһанаа ойлгогты. Хэрбээ өөһэдөө бултаараа нэгэдээгүй һаатнай, гүрэнэй бүхы хэрэгүүдые өөһэдынгөө гарта абаагүй һаатнай, таанадта ондоо хэншье туһалхагүй. Танай Соведүүд—мүнөөнһөө эхилээд гүрэнэй засагай органууд, бүрин эрхэтэ, шиидхэхы органууд мүн болоно» — гэжэ агуухэ Ленин багшынгаа 1917 ондо айлдан бэшэһые айхабтар элихэнээр һананабди.

Үнэхөөрөө тиигэжэ «гүрэнэй бүхы хэрэгүүдые өөһэдынгөө гарта» абаад байхадаа, совет хүнүүднай социализм байгуулха хэрэгтэ сог түгэлдэр хүсэ шадалаа элсүүлжэ, бүмбэрсэг дэлхэй дээрэ соло нэрэеэ дуудуулаа.

Теэд социалис үйлэдбэри байгуулхын, түсэбтэ ёһоной ажахы тогтоохын, хүн зоной ажабайдал һайжаруулхын тула хэды ехэ оролдолго гаргагдааб! Имагтал пролетариадай диктатурын аша туһаар манай орон дотор социализм тобойсо байгуулагдаа; зүн дагаан бэшэ, харин булад хатуу журамтай, бултанай сахиха гуримтай байхадаа булигдантүй амжаха гэһэн марксизм-ленинизмын һургаал бодотоор бэелээ.

Энэ агуу шата дабаха үедөө хододоо амгалан амар байгаагүйбди. Гадаадын империалис дайсад оло дахин сэрэг сууриар добтолон ороо, олохон он жэлнүүднай дайн дажарай хойшолонгуудые усадхалгада ошоо. Тиигээгүй һаа, амжалта дэбжэлтэмнай бүришье гаһар ехэ байха һааб даа... Гэбэшье үльгэр түүхэдэ үзэгдөөгүй ехэ үндэр шатада хүрэжэ шадаабди, энэмнай бүхы юртэмсэ дэлхэйн арад түмэниие гайхуулан баясуулаа. Энээниемнай дайсад өөһэдөөшье мэдэрхэ баатай болоо.

Америкын Холбоото Штадуудай 150 жэл соо арайхан бүтээһэн юумые оройдоол хэдыхэн арбаад жэл соо бэелүүлжэ шадаад, улам урагшаа хүсэгдэхэгүй хурданаар дабшажа ябана хаямбибди.

Энэл даа эрдэни һайхан Совет засагнай, эрхэ жаргалаа олоһон баатар араднай!

Капиталис оронуудта хүдэлмэришэ арад зон тамын зоболондо байһаар. Тэндэл шара шолмос—капитал зонхилно, нюдарган баяшуулай шуһата һабар соо засаг түрын һүлдэ бажуугданхай.

Тиимэ хадань тэндэ демократи байлтай гү? Үгы даа, үгы. Наада захынь хүн бүхэн адли тэгшээр һунгаха эрхэгүй. Жэшээнь, США-да ажалшадай тиимэ эрхэнүүд табин янзаар хаһалтада ороно. Тогтоогдомол мүнгэ зөөригүй һаа, һунгаха, һунгуулхашьегүйш. Һургуули эрдэм багатай һаа—бүри болиһон хэрэг.

Иимэл хаям даа капиталис ороной засаг түрэ, «демократи»!

Иимэл байхадаа империалис этэгээдүүд гуулиа бултайхаһаа айжа, капитализмын бүри булайе, үмэхэй муухай үбшэнтэй газарые нюуха, сагааруулхые аһан шадалаараа оролдожо, «арадай капитализм», «бүгэдын зол жаргалта гүрэн» гэхэ мэтын хуудал хуурмаг номнол зохёон тараана. Теэд мэшээг соо шүбэгэ нюугдахагүй!

Ядахадаа тэдэнэр манай һунгуулиин гурим дүримүүдые шүүмжэлээд туршана. Теэд яахашье арганьгүйе «Хатуу һамар хазаад лэ» халба һүрэнэ. Юуб гэхэдэ, манай совет парламент үнэхөөрөөл ажалшан арад түмэнэй түлөөлэгшэдһөө бүридэнэ ха юм. Манай Буряад оронһоо хүдэлмэришэн Щапов, дуушан Линховоин гэгшэдэй Кремлиин ордон соо орожо һууханьмаанадта хэды жама ёһошье һаа, капиталис ороной ажалшадта ямар ехэ үзэсхэлэн гайхал бэ!

Иимэл хаям даа эрдэни һайхан Совет засагнай, эрхэ жаргалаа олоһон совет араднай!

Буржуазна засаг түрын дээдэ зургаанууд имагтал арадта харша хуули дүримүүдые баталан абадаг. Бирмингемдэ, жэшээнь, хара арһатай байһан тулададаа негрнүүд хэды олоор хюдагданаб! Энэл даа хархис хуулиин бэелэл. Баһа арадай-сүлөөрэлгын хүдэлөөе жада буугаар шорлодог, гал түймэрөөр хёрбоһолдог. Бэеэ даанхай байдалай түлөө тэмсэжэ байгаа Конгын арадай урдаһаа Чомбе гэдэгые Америкын баяшуул мүнөө тухирна, хүдөө тосхонуудые зэрлиг муухайгаар бомбодоно, улай шуһа адхаруулна. Энэ юун бэ? Баһал хархис хуули.

Харин тиихэдэ манай совет парламент имагтал арад зоной аша туһада эсэшэ сусашагүйгөөр алба хэжэ байдаг. Жэшээнь, байгша оной зун багшанарай болон эмнэгшэдэй салин хүлһэ нэмээхэ тухай хуули баталагдан абтаад, мүнөө бүрин гүйсэдөөр бэелүүлэгдэжэ эхилбэ.

Засаг гүрэнөө хүтэлбэрилхэ хэрэгтэ бүхы ажалшаднай үргэнөөр хабаадалсана. Союзна болон автономито республикануудай Верховно Соведүүдэй депутадуудаар хэдэн миллион хүнүүд һунгагданхай. СССР-эймнай Верховно Совет 1443 депутадуудтай....

Буряадайшье республикые абажа үзээлши даа. Һүүлшын һунгалтада манай эндэхи нютагай Соведүүдтэ 7.272 депутадууд һунгагдаа. Тэдээнэй 57,2 процентнь завод болон фабриканuудта, колхоз болон совхозуудта ажалладаг. Нютагаймнай Соведүүдтэ мүн саг үргэлжын 900 гаран комиссинууд хүдэлнэ.

Манай хуулиин ёһоор хүн бүхэмнай ажаллаха, амарха, түлөөһэгүйгөөр һуралсаха, эмнүүлхэ, үтэлхэдөө тэдхэмжэ абаха эрхэтэй. Ямаршье үндэһэ яһанай зон эрэ, эхэнэршье илгадгүй, гүрэн түрын, ажахын, соёл культурын али бүхы һалбаринуудта алба хэнэ. Бэлиг шадабари гаргаа һаа, ургаха, дэбжэхэ зам хизааргүй: герой, эрдэмтэ, генералшье боло — хамаагүй!

Иимэл хаям даа эрдэни һайхан Совет засагнай!

Эгээ мүнөө үедэ баатар араднай түрэл партиингаа XX, XXI, XXII агуу хуралдаануудай ашата һайхан хараа шугамые хэлбэрингэгүйгөөр, бэелүүлнэ. Байгша оной октябрь, ноябрь һарада болоһон КПСС-эй ЦК-гай Пленумууд арад зоной үүсхэл оролдолгодо бүри ехэ хүсэ оруулба, нютаг нютагуудта Совет засагай эмхи зургаануудай үүргые улам саашадань үргэдхэн дээшэлүүлхэ тухай шэнэ заха заабаринуудые хараалба.

Совет засагай мүндэлэн түрэхые заяаһан агуу Коммунис партимнай бүгэдэ ниитын гайхамшаг ударидагша байһанаа дахин дахинаа гэршэлэн харуулба.

Коммунизм байгуулха гэһэн асари ехэ хараа шугамые амжалта түгэсөөр бэелүүлхэ зуураа, совет араднай засаг түрынгөө онол аргануудые улам нарижуулан һайжаруулна, гүрэниие хүтэлбэрилхэ хэрэгтэ улам олоороо эдэбхитэй шударгыгаар хабаадалсана.

Энэл хаям даа эрдэни һайхан Совет засагнай—Октябрьһаа маанадые коммунизмда хүргэхэ гайхамшаг засаг!

Р. ЦЫБИКОВ.

БУРЯАД ҮНЭН
2-дохи нюур.
1964 оной декабриин 5.

Аха дүү арадуудай эбдэршэгүй бата холбоо барисаан

Совет-чехословак хани барисаанай митинг

(Түгэсхэл. Эхиниинь 1-дэхи нюурта).

Европодо аюулгүй байдал хангаха, мүн Германиин асуудалые амгалан ёһоор гуримшуулха ябадал Чехословакидашье, Советскэ Союздашье, мүн Европын бусад олон оронуудташье ехэ удха шанартай. Европо хоёр арбан жэлэй турша дотор дайн сэрэггүйгөөр оршон байна. Энэ дайн ушар мүн. Энээндэ эб найрамдалай түлөө арадуудай тэмсэл, нэн түрүүн эб найрамдалые хамгаалха талаар, империалис ёһоной дайн сэрэгые үүдхэгшэдтэ эсэргүүгээр социалис оронуудай хэһэн шууд сэхэ тэмсэл аша габьяатай юм. Хойто атлантическа нэгэдэлэй зарим оронууд олон талын ядерна хүсэнүүд гэдэг аюултай наада зугаа хэнэ. Баруун Германиин милитарис бүлэг хүнүүдэй гарта аюултай зэбсэг үгэжэ, тэдэниие ядерна дайн сэрэгтэ хүдхэхэ эрмэлзэлгэ хэгдэжэ байна. Советскэ Союз эб найрамдалда дуратай бүхы оронууд шэнги энэ эрмэлзэлгыень эрид шууд буруушаана. Баруун Германиие ядерна зэбсэгээр дүтэлүүлхэгүй — энэл даа манай хатуу шанга, хэлбэришэгүй эрилтэ.

Олон талын ядерна хүсэнүүдтэ эсэргүү манай тэмсэл хадаа түгшүүрые саашадань һулаaруулхын түлөө, уласхоорондын асуудалнуудые шиидхэхын тула зохид һайн эрхэ байдал байтуулхын түлөө тэмсэл болоно. Энэ тэмсэлдээ бидэнэр ямар уг зорилго баримталнабиб гэхэдэ, ядерна зэбсэгые бүрин хориглохо, үгы хэхэ, атомна дайнай дүлэн соо хюдагдаха аюулhaa арадуудые мүнхэдэнь зайсуулха гэнэбди. Энэ талаар Советскэ Союз тодорхой дурадхалнуудые үни хада табиhан юм, тэрэнь бүгэдэндэ һайнаар мэдээжэ. Энэ асуудалнуудаар мүн бусад социалис оронууд өөhэдынгөө дурадхалнуудые оруулаа. Һаяхан иимэ хүсэл Хитадай Арадай Республика гаргаhан байна. Эдэ бүгэдые анхаралда абаха шухала.

Ондо ондоо ниитын байгуулалтатай гүрэнүүдэй амгалан ёһоор зэргэ оршон байха ленинскэ политикые дээнэрэй хатуу шангаар баримталжа байhыемнай бүхы дэлхэй мэдэхэ. Амгалан ёһоор зэргэ оршон байха ёһоные этигэмжэтэйгээр баримталдаг тула даа, бидэнэр энэ амгалан ёһоор зэргэ оршон байлгын гуримые эбдэхэ хүсэлтэй хүнүүдтэ эбсэшэгүйгөөр, шууд сэхээр эсэргүүсэнэбди, империалистнуудай һүйдхэлтэ ябуулгануудта, социалис оронуудай арадуудай амгалан ажабайдалда, Ази, Африка болон Латиин Америкын арадуудай эрхэ сүлөө болон бэеэ даанхай байдалда гараа хүрэхэ ябадалда харюу үгэнэбди, эдэ арадуудай үнэн зүб тэмсэлые бүхы хэмжээгээр дэмжэнэбди.

Һаяхан Вьетнамай Демократическа Республикын газар дайда США-гай сэрэгэй самолёдууд болон корабльнуудай зүгһөө доботолгодо, буудалгада дахинаа оробо. Бидэнэр бүхэндэ тунхаглан, иигэжэ мэдүүлнэбди: Советскэ Союз аха дүү социалис оронуудай хуби заяанда хамаагүйгөөр хандажа шадахагүй, тэрээндэ шухала хэрэгтэй туһаламжа хүргэхөөр бэлэн. Империалистнууд гал дүлэнтэй наадахаяа һэргылэг лэ! Энэ хадаа аюултай наадан!

Куба тушаашье США-гай империалис бүлэг хүнүүдэй эзэрхэг түримхэй политика бэелүүлэгдэһээр. Бидэнэр иимэ политикые эрид шууд буруушаанабди, тиигээд иигэжэ мэдүүлнэбди: Кубын Республикые Советскэ Союз шууд сэхээр дэмжэнэ, өөрынгөө революционно туйлалтануудые, эхэ оронойнгоо бэеэ даанхай байдалые хамгаалжа байһан Кубын баатар арадтай совет арад һаналаа нэгэдэнги.

Африкын ядарал зоболон үзэжэ байһан Конгодо колонизаторнууд дахинаа аашалжа байна. Советскэ Союзһаа Конгын холошье һаань, совет хүнүүд конголез арадай хэрэгые зүрхэндөө дүтэ абана. Өөрынгөө интернациональна уялгадаа үнэн сэхэ, арадуудай национальна сүлөөрэлгын тэмсэлые хэлбэришэгүйгөөр дэмжэжэ байдаг Советскэ Союз Конгын эрхэ сүлөөгэй ба бэеэ даанхай байдалай хэрэгые эрид шууд хамгаална. Империалис хүсэнүүдэй эдэбхитэй болохо ябадал империализмда эсэргүү фронтын нэгэдэлые бэхижүүлхэ эрилтэ шангаар табина. Гансал тиигэбэл колонизаторнуудай һүйдхэлтэ аашые таһалдуулжа, тэдэнэй харгы дээрэ дабагдашагүй хаалта байгуулжа болоно.

Социализмын дэлхэйн система, уласхоорондын хүдэлмэришэн анги, национальна сүлөөрэлгын хүдэлөөн болбол мүнөө үе сагай гурбан агууехэ революционно хүсэнүүд мүн болоно. Мүнөө тэдэнэр гансашье үнэн зүб, һайн һайхан үзэл сурталда бэшэ, мүн туйлай ехэ материальна хүсэндэ түшэглэнэ. Хоорондоо харилсан байжа, бэе бэедээ туһалжа, империализмда эсэргүү фронтоор нэгэдэжэ, эдэ хүсэнүүд империализм болон колониализмын эзэрхэг түримхэй ябуулгануудые зогсоожо, эб найрамдалые бэхижүүлжэ, эрхэ сүлөөтэйгөөр социальна хүгжэлтын эрхэ байдал хангажа шадаха байна.

Империалистнуудта амжалтатайгаар харюу үгэхын шухала эрхэ нүхэсэл гэхэдэ, уласхоорондын хүдэлмэришэн ангиин, тэрэнэй коммунис партинуудай дайшалхы нэгэдэл мүн болоно. Коммунис хүдэлөөндэ тохёолдоһон бэрхэшээлнүүдые дабахын тула, Москвадахи зүблөөнүүдэй Декларациин, Мэдүүлгэнүүдэй үндэһэ һуури дээрэ тэрэниие жагсаахын тула КПСС бүхы хүсөөрөө саашадаашье оролдожо байха. Энэшье талаар бидэнэр манай Чехословакиин нүхэдүүд болон аха дүүнэртэй нэгэн адли һанал бодолтойбди.

Советскэ Союзай болон Чехословакиин компартинуудай дайшалхыгаар һаналаа нэгэдэлгэ, манай арадуудай хани барисаан болбол пролетарска интернационализмын агууехэ үзэл сурталда үнэн сэхэ байһанай һайн һайхан үльгэр жэшээ болоно гээд оратор үгынгөө түгэсхэлдэ хэлэбэ. Чехословакиин арадай аха дүү ёһоной һайн һайхан сэдьхэлдэ бидэнэр тиимэ аха дүү ёһоной гүнзэгы сэдьхэлээр харюусанабди, үнэн сэхэдэнь үнэн сэхээр харюусанабди. Бидэнэр таанартай, Чехословакиин хүндэтэ нүхэд, хэтэ мүнхэдөө суггаабди.

Манай оронуудай хоорондохи жагсаал болон хани харилсаанай, манай арадуудай, манай ниитын хэрэгэй эб найрамдал болон коммунизмын аша туһада хододоо хүгжэжэ, бэхижэжэ байхынь тулада совет хүнүүд бүхы хүсөөрөө оролдохо гэжэ бидэнэр таанарые найдуулнабди.

Советскэ Союзай, Чехословакиин Социалис Республикын арадуудай агууехэ хани барисаанай нэрэ хүндэдэ, хүсэн түгэс социалис лагериин нэгэдэлэй нэрэ хүндэдэ, бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдалай түлөө Л. И. Брежнев юрөөл үгэ хэлээ.

Чехословакиин Коммунис партиин ЦК-гай нэгэдэхи секретарь, ЧССР-эй президент Антонин Новотный гэгшын трибунада гарахадань, зал соо нэрьемэ альга ташалган болоно. Антонин Новотный Чехословакиин ажалшадай, коммунис партиин үмэнэһөө Советскэ Союзай арадуудта хани ёһоной халуун баяр хүргөөд, ажал хүдэлмэридэнь, ажаһуудалдань амжалта хүсэнэ. Үгэ хэлэгшэ иигэжэ тэмдэглэнэ: энэ удаа СССР-тэ ерэһэн ушарнай совет, чехословак арадуудай хоорондохи хани барисаан, харилсаа холбоон эбдэршэгүй бата байха гэжэ дахин гэршэлэн харуулха юм. «Хэтэ мүнхэдөө Советскэ Союзтай хамта ябаха» гэһэн уряа лозунгмнай манай арадай этигэл найдабариие, коммунизмын замаар саашадаа хүгжэхэ арга боломжые харуулна, тиин энэ уряа лозунг манай арадай гүн сэдьхэлһээ үндэһэлэн гарана. Имагтал Октябриин революциин илаһанай ашаар 1918 ондо Чехословакиин бэеэ дааһан гүрэн бии болоо. Немецко-фашистска эзэмдэлгэһээ манай орониие сүлөөлгэдэ Советскэ Союзай шиидхэхы ехэ үүргэтэй, аша габьяатай байһые бидэ баяр баясхалантайгаар һанажа ябадагбди. 1945 ондо бидэнэй сүлөөрһэнэй ашаар Чехословакиин арад социализмын замда орожо, хүсэл эрмэлзэлээ бэелүүлхэ аргатай болоо һэн. Оронойимнай хүдэлмэришэн анги, арадуудай түрүү хүнүүдынь Чехословакиин коммунис партиин хүтэлбэреэр хэтэ заяанайнгаа хүсэл эрмэлзэлэй түлөө хэдэн олон жэлнүүдэй туршада тэмсэһэн байха юм.

Социализмын замаар ябажа илалта туйлахалаа, манай орон Советскэ Союзай зүгһөө үгтэһэн туһаламжын ашаар лэ, манай ороной экономическа хүгжэлтые һайнаар хангаһан бүхы талын хани харилсаанай ашаар лэ социализмын илалта туйлаа.

Чехословакиин болон Советскэ Союзай арадуудай аха дүүгэй хани барисаанай үндэһэн шухала зүйлынь эдэ оронуудай коммунистическэ партинуудай үзэл сурталай нэгэдэл мүн. Энэ нэгэдэлынь марксизм-ленинизмын, пролетарска интернационализмын гол ёһонуудта үнэн сэхэ байха ябадалда үндэһэлнэ. Энэ нэгэдэлынь һүүлэй жэлнүүдтэ КПСС-эй XX, XXI съезднүүдэй шиидхэбэринүүдээр баяжуулагданхай. Хани барисаагаа улам бэхижүүлхэ зорилгоор мүнөөшье бидэнэр танай орон нютагта айлшалжа ерээд байнабди. КПСС-эй болон Совет гүрэнэй хүтэлбэрилхы ажал ябуулагшадтай хамта гадаадын политическэ хэдэ хэдэн асуудалнуудые, һанамжануудые хани ёһоор зүбшэн хэлсэхын тула, тиигэжэ өөһэдынгөө политическэ, экономическа болон үзэл сурталай холбоо барисаае улам бэхижүүлхын тула, бүхы социалис хани барисаата оронуудай, уласхоорондын коммунис хүдэлөөнэй нэгэдэлые бэхижүүлхын тула бидэ танда ерэбэбди. Мүнөө болоһон уулзалганууд, хэлсээнүүд тон тодоор иигэжэ харуулаа: манай оронуудай хоорондо бэе бэеэ ойлголсохо ябадал, үзэл сурталай нэгэдэл бүхы гол шухала асуудалнуудаар бии байна гэжэ үгэ хэлэгшэ тэмдэглэбэ.

Чехословакиин делегациие толгойлогшо иигэжэ онсолон тэмдэглээ. Чехословакиин ССР-эй болон Советскэ Союзай хоорондо экономическа үргэн ехэ харилсаа тогтоогдонхой, энэнь социализмын материально-техническэ үндэһэ һуури амжалтатайгаар байгуулха шухала нүхэсэл болонхой. Манай ороной болон Советскэ Союзай экономикын хоорондоо дүтэ болоһон ушарые хани харилсаанаймнай улам түрүү, дээдэ шатада ороһон ябадал мүн гэжэ бидэ ойлгонобди. Энэ хани харилсаан уласхоорондын хэмжээндэ ажалай социалис ёһоор хубаарилгада, арадай ажахын түсэбүүдэй таарлдаха ябадалда үндэһэлнэ. Хоёр ороной экономикын хоорондоо дүтэ болоһон ушар нимэ удхатай: капитализмые хүсөөд, ахижа гараха гэһэн хамтынгаа зорилгые бэелүүлхын тула бидэ бүхы хүсэ шадалаа элсүүлэн зорюулха ёһотойбди.

Үйлэдбэриин социалис харилсаануудай илаһан баримта ажахыгаа социалис ёһоор эрхилхын тула хэрэглэхэ угаа ехэ арга боломжонуудые олгоо. Иигээд бүхы юумэн маниһаа өөһэдһөөмнай болохо, экономикын талаар бии байгаа арга боломжоёо бидэнэй ямараар хэрэглэхэ арга шадабариhaa, хүнэй зохёохы арга шадабариие бадаруулха ябадалһаамнай болохо байна. Хэрбээ хүнүүдтэ эрдэм мэргэжэл олгоо һаа, наука, техникэ шудалуулжа, эрдэм бэлигыень дээшэлүүлээ һаа, хүнүүдшье баһал бүхы обществын хүгжэхэдэнь туһалха байна. Энэ хадаа капиталис байгуулалтада орходоо социалис гурим байгуулалтын тон булюу байһые гэршэлнэ.

Бидэнэр совет арадай һүр хүсэтэй зохёохы шадалтай байдаг ябадалда этигэнэбди, коммунизмын үзэл сурталынь саашадааншье совет арадые шэнэ шэнэ ехэ илалтануудта хүргэхэ, Советскэ Союз баян дэлгэр совет общество байгуулха гэжэ найданабди гээд саашань нүхэр Новотный мэдүүлбэ.

КПСС-эй болон Советскэ правительствын хүтэлбэрилэгшэдтэй зүбшэн хэлсэжэ, Чехословакиин арадай ажахые хүгжөөхэ 1965 оной түсэбһөө гадна, мүн 1966—1970 онуудай түсэб зохёожо байһан эгээ мүнөө үедэ экономическа шухала асуудалнуудые хамтадаа шиидхэхэ тухай хэлсэбэбди, энэ баримтые бидэ үндэрөөр сэгнэнэбди гэжэ ЧССР-эй делегациие толгойлогшо хэлэбэ. Дурсагдаһан түсэбые бэелүүлхэдэ Чехословакиин арадай ажахы улам бүри ашаг ехэтэй болохо, эгээл мүнөөнэй эрдэм наука, оньһото техникын үндэһөөр арадаймнай ажахы бүхы талаараа шэнэдхэгдэн хүгжэхэ байна.

Советскэ Союзтай, социализмын бусад оронуудтай улам нягта хани барисаатай байха гэжэ баһа юундэ оролдонобди гэбэл, социалис оронуудай экономическа талаараа хоорондоо ойро болохо тудам тэдэнэй хамтын хүсэ шадал бэхижэнэ, хүгжэн бадарна, уласхоорондын байдалда социалис оронуудай үүргэнь дээшэлнэ ха юм. КПСС-тэй, СССР-эй правительстватай нэгэн адли һанал бодолтойгоор бидэнэр гадаадын политикын гол шухала асуудалнуудые сэгнэнэбди, энээнтэй зохилдон уласхоорондын оршондо бидэ нэгэн хамта үзэл бодолтойгоор оролсонобди. Гадаадын политика бэелүүлхэдээ, ниитын ондо ондоо байгууламжатай гүрэнүүдэй амгалан ёһоор зэргэ оршохо үзэл бодолые баримталнабди, дэлхэйн термоядерна дайе уридшалан болюулха арга бии гэжэ найдананабди, тэрэшэлэн эб найрамдалай түлөө, эрхэ сүлөөгэй болон аюулгүй байдалай түлөө арадуудай хэдэг тэмсэлдэ интернациональна туһаламжа хүргэхэ гэжэ ходоо оролдонобди.

Империализмын бии байгаал сагта дайн сэрэгэй аюулшье бии байха, сэрэгэй зэбсэгтэ тухиралга хэхэ аюулшье бии байха гэжэ үгэ хэлэгшэ тэмдэглэбэ. Энээниие Конгодо болоһон һүүлшын событинууд харуулна. Чехословакиин арад Конгодо Бельгиин ба Америкын империалистнуудай, тэдэнэй хүлһэншэдэй бузар муухай ааша гаргажа, Конгын дотоодын хэрэгтэ хамааралсажа байһые зэбүүрхэн буруушаана.

Чехословакиин арад Урда Вьетнамай патриот хүсэнүүдэй үнэн зүб тэмсэлые һайшаана. Вьетнамай Демократическа Республикын урдаһаа эсэргүүсэн зорюулагдаһан тухиралтануудые бидэ буруушаанабди. Вьетнамай арадай үнэн зүб хэрэгынь илаха гэжэ бидэ найданабди.

Саг үргэлжэ үүдхэгдэжэ байгаа эзэрхэг түримхэй тухиралтанууд манииие иимэ тобшололдо хүргэнэ: өөрынгөөшье ороной, мүн Варшавска хэлсээнэй ёһоор нэгэдэһэн бүхы социалис оронуудайшье хамгаалгын хүсэ шадалые бэхижүүлгэдэ зорюулдаг оролдолгоёо һулаaруулха ёһогүй байнабди. Социалис оронуудай зэбсэгтэ хүсэнүүдэй эгээн шухалань Советскэ Арми мүн. Социалис оронуудай зэбсэгтэ хүсэнүүд хадаа Европын, бүхы дэлхэйн эзэрхэг түримхэй, үһөөгөө абаха гэдэг шунахай эрмэлзэлгэнүүдтэ һаад һаалта ушаруулдаг гол шухала хүсэн мүн. ФРГ-гэй хүршэнь болохо бидэниие тэрэ орон доторхи өршөн байдалай хүгжэлтэнь һанааемнай ехээр зобооно. ФРГ дотор ороноо дайнай байдалда оруулха, үһөөгөө абаха гэдэг хархис эрмэлзэлгэнүүд бүрил ехэ боложо байна. Дэлхэйе хоёр дахин аюулта дайнда оруулһан хүнүүдэй шэнэ дайнда дахин оруулха аргатай болохо ябадалые бидэ хэзээдэшье зүбшөөхэгүйбди. Амгалан байдал хангаха, Европодо атомна дайнай аюулые зайсуулха имагта ганса арга гэбэл, Европодохи харилсаануудые амгалан ёһоор гуримшуулха тухай хэлсээнэй зам, шиидхэгдээгүй асуудалнуудые эб хэлсээнэй ёһоор шиидхэхэ зам мүн гэжэ тоолонобди.

Чехословакиин коммунистическэ парти болбол социалис оронуудай нэгэдэлые, уласхоорондын коммунис хүдэлөөнэй нэгэдэлые бэхижүүлгэдэ, мүнөөнэй арсалдаануудые зайсуулгада зорюулһан КПСС-эй оролдолгонуудые ехээр сэгнэнэ, дэмжэнэ. Урдынхидаал адляар бидэнэр мүнөө тохёолдоһон байдалые марксизм-ленинизмын, пролетарска интернационализмын сэхэ шууд хараа бодолой ёһоор, империализмда эсэргүү, социализмын, эб найрамдалай түлөө тэмсэлэй гол асуудалнуудаар хамтадаа хэхэ ябуулгын үндэһөөр шиидхэхэ гэжэ оролдонобди. Тиимэһээ коммунис болон хүдэлмэришэнэй партинуудай зүблөөн дээрэ 1960 оной һүүлшын зүблөөнһөө хойшо оршон байдалай хубилһые хамтаараа зүбшэн хэлсэхэ тухай, шэнэ үзэгдэлнүүдые шэнжэлэн согсолжо, уласхоорондын коммунис хүдэлөөнэй хэмжээндэ коммунистическэ болон хүдэлмэришэнэй тус тус партинуудай хүтэлбэри болгохо программна заабари зохёохо тухай олонхи аха дүү партинуудай һанамжые тон зүб гэжэ тоолонобди. Манай коммунис хүдэлөөнэй нэгэдэлэй түлөө аха дүү бүхы партинууд харюусаха байна, тиимэһээ бүхы партинууд энэ нэгэдэлээ бэхижүүлхэ гэжэ эдэбхитэйгээр оролдохо ёһотой гээд нүхэр Новотный тэмдэглэбэ.

Уласхоорондын коммунис хүдэлөөнэй саашадаа хүгжэхэ арга боломжо, зорилго, шэглэл тушаа хамтаараа зүбшэн хэлсэхэ гээшэ марксистско-ленинскэ партинуудые, уласхоорондын коммунис бүхы хүдэлөөе шэнэ шэнэ илалтануудта хүргэхэ байна гэжэ бидэнэр Советскэ Союзай Коммунис партитай нэгэн адляар һананабди.

Саашань Антонин Новотный Чехословакиин дотоодын байдал тухай, Чехословакиин Коммунис партиин XII съездын шиидхэбэринүүдэй ямараар бэелүүлэгдэжэ байһан тухай хөөрөө. Гүрэнэй бүхы зургаануудта болоһон хубилалтанууд тухай, социалис нэгэн общество байгуулха тушаа абтаһан экономическа, социально-политическэ хэмжээнүүд тухай, арадай ажахын гол шухала асуудалнуудые шиидхэлгэдэ зорюулагдаһан хэмжээ ябуулгануудай тухай тэрэ мэдээсээ. Гол анхаралаа бидэнэй табидаг нэгэн шухала асуудалнай—арадай ажахые хүтэлбэрилгынгөө бүхы гурим улам нарижуулан һайжаруулха ябадал мүн гэжэ нүхэр Новотный хэлээ. Энэ ямар удхатайб гэбэл, материальна талаар урмашуулгын социалис гол ёһонуудые, экономикын хүгжэлтын морально-политическэ бүхы зүйлнүүдые, хүтэлбэрилгын экономическа арга боломжонуудые хэрэглэхэтэйгээ нэгэн хамта, экономикоёо бүри централизованно ёһоор хүтэлбэрилхэ ябадал мүн.

Чехословакиин Коммунистическэ партиин үзэл сурталай талаар ябуулдаг бүхы хүдэлмэринь марксизм-ленинизмын, пролетарска интернационализмын гол ёһонуудые оронойнгоо бүхы байдалда сэхэ шууд бэелүүлхэ, тэдэ ёһонуудые творческоор ойлгохо хэрэгтэ зорюулагданхай. Партимнай хооһон суртал, хуушанай үзэл баримталгын али бүхы үзэгдэлнүүдэй урдаһаа, мүн либерализмын, оппортунизмын али бүхы үзэгдэлнүүдэй урдаһаа эсэргүүсэн эбсэшэгүйгөөр тэмсэнэ. Энэ хадаа бүхы талаараа социалис ёһоор хүгжэлтын замаар ЧССР-эй урагшаа дабшаха гол нүхэсэл, социалис хани барисаата оронуудай гэшүүн байһан интернациональна уялгаяа тэрэнэй бэелүүлхэ арга нүхэсэл мүн.

КПСС-эй XX, XXI, XXII съезднүүдэй жэнхэни хараа шугамые бэелүүлхэдээ, коммунизм байгуулхадаа, бүхы дэлхэй дээрэ эб найрамдал тогтоохын түлөө, бүхы хүн түрэлтэнэй зол жаргалай, хүгжэн бадаралгын түлөө харюусалгатай тэмсэл хэхэдээ, Советскэ Союзай арадуудай, Коммунистическэ партиин, тэрэнэй Центральна Комитедэй шэнэ шэнэ амжалта туйлахыень Антонин Новотный бүхы чехословак арадай үмэнэһөө хүсэбэ.

Хүндэтэ нүхэдүүд, бидэ таанартай хамта ябахабди. Советскэ Союзай арадуудтай, Владимир Ильич Ленинэй партитай хани барисаагаа, аха дүү ёһоной хани харилсаагаа, нэгэдэлээ хэтын хэтэдэ бэхижүүлхын тула бүхы хүсөөрөө оролдохобди гэжэ нүхэр Новотный мэдүүлбэ, тиихэдэнь нэрьемэ альга ташалган болобо.

Үгэ хэлэгшэдые сугларагшад ехэ анхаралтайгаар шагнаа. Үни удаан альга ташалганууд оло дахин болоо.

Митинг дүүрэжэ, бултадаа хүл дээрээ бодонод. Чехословакиин коммунис партиин, Советскэ Союзай Коммунис партиин хүндэлэлдэ, совет болон чехословак арадуудай аха дүү ёһоной бата хани барисаанай хүндэлэлдэ юрөөл үгэнүүд хэлэгдэнэ. Съезднүүдэй ордон соо хэдэн минутын туршада нэрьемэ альга ташалган болоно.

Советско-чехословацка хани барисаанай митинг хадаа аха дүү коммунис партинуудай нэгэдэлые, Советскэ Союзай болон Чехословакиин арадуудай нэгэдэлые эли тодоор харуулба.

(ТАСС).

ХИЛЫН ГАДАНАҺАА

Гастон Сумиало пресс-конференци хэбэ

ЛОНДОН, декабриин 3. (ТАСС). Бельгиин парашютистнүүдэй буудалга ушар маанадые ехээр гайхуулаа. Зүб гэхэдэ, бидэнэр эб баталхые, хэлсээ хэхые хүлеэжэ байдаг байгаабди. Энэ хадаа зэрлиг муухай, эзэрхэг түримхэй ааша, харата муухай ябуулга болоно» гээд Конгоһоо ерэһэн конголез восстани хэгшэдэй хүтэлбэрилэгшэдэй нэгэн Гастон Сумиало Хартумда болоһон пресс-конференци дээрэ мэдүүлээ.

Энэрхы сэдьхэл гаргажа Бельгиин парашютистнууд буулгагдаа гэһэн мэдээтэйгээр баруун оронуудай помошодой тараахан баталамжануудай худал байһыень Сумиало үгэ хэлэхэдээ, корреспондентнүүдэй асуудалнуудта харюусахадаа элишэлээ. «Арьяанда байһан сагаан шарайтан» гэгшэй бүлэгые Бельгиин парашютистнүүдэй Стэнливильдэ буухын урдаа восстани хэгшэд буудажа алаа гэһэн зар тунхагай хуурмаг байһыень Сумиало элишэлээ гээд Рейтер агентство мэдээсэнэ.

«Конгодо мүнөө болоһон байһан байлдаанай үедэ конгынхид тон олоороо алуулна. США, Бельги болон бусад баруун оронууд конголез арадай эсэргүүсэн тэмсэхэдээ, үзэгдөөгүй ехэ хайгаар гэмтэ ябадал хэнэ» гээд тэрэ тодоор элижэлүүлэн хэлээ.

Конгодо восстани хэгшэд Америкашье, Бельгиишье арадуудта эсэргүү ябуулга гарганагүй гээд пресс-конференциин түгэсхэлдэ Сумиало онсо тэмдэглээ. Гэм зэмэгүй хүнүүдые тэрэ тоодо эхэнэрнүүд олон үхибүүдые алалгын түлөө США-гай болон Бельгиин зонхилхы эзэдүүд харюусаха гээд тэрэ мэдүүлһэн байна.

Дайн байлдаанда эсэргүүсэн эб найрамдал хангахын тула

НЬЮ-ЙОРК, декабриин 3. (ТАСС). Нью-Йоркдо һуудаг хэдэн зуун эхэнэрнүүд ООН-ой штаб-квартирын дэргэдэ үсэгэлдэр ерэжэ, Урда Вьетнамда хэгдэжэ байһан Америкын зэбсэгтэ интервенцидэ эсэргүү буруушаалга мэдүүлээ. ООН-до түлөөлэгдэхэ КНР-эй хуулита эрхэ һэргээхэ эрилтэ хээ. Энэ байшан соо Генеральна Ассамблейн XIX сесси хүдэлмэреэ эхилһэн байгаа бшуу.

«Вьетнамдахи дайн байлдаае дары болюулха!», «ООН-до КНР түлөөлэгдэхэ ёһотой!», «Ядерна туршалгануудые болюулха, буу зэбсэг хуряаха!» гэһэн үгэнүүдтэй плакадуудые демонстрацида хабаадагшад барижа ябаа. «Эхэнэрнүүд эб найрамдалай түлөө тэмсэгты» гэһэн хүдэлөөн энэ демонстрациие эмхидхэһэн байха юм.

Стэнливильдэ байлдаан болоно

НЬЮ-ЙОРК, декабриин 3. (ТАСС). Гал түймэрэй шатажа байһан Стэнливиль дээгүүр арбан үдэрэй турша соо Америкын бомбардировщигуудай мотоорнуудай абяан таһалгаряагүй дуулдана, энэ город соо минутынше туршада буудалдаан замханагүй. Кубаһаа зугадан гаража оноһон этэгээдүүдэй жолоододог Америкын «Т-28» гэжэ самолёдууд ходол ниидэжэ байна гээд Стэнливильһээ Леопольдвиль ерэһэн ЮПИ агентствын корреспондент мэдүүлээ. Эдэ самолёдууд Конго мүрэнэй эрье шадарай үйлсэнүүдые, Стэнливилиин аэродромой хажуудахи шугы бургааһые ракетэнүүдээр буудана. Восстани хэгшэдэй эзэлжэ байһан Конго мүрэнэй зүүн бэеын вокзал, олон томо байшангууд бомбонууд болон ракетэнүүдээр һандаргагданхай.

Абтаһан мэдээнүүдэй ёһоор Стэнливильдэ хүндэ хүшэр байлдаанууд боложол байһаар. Олон байшангууд, кварталнууд нэгэнэй гарһаа нүгөө дүүлэй гарта олон дахин ороно. Стэнливилиин радиостанциие болон Бельгиин «Сабена» гэжэ авиакомпаниин гостиницын байшангые восстани хэгшэд дахяад эзэлэн абаа. Леопольдвилиин засагаархид Стэнливилиин амгалан хүн зониие улам бүри ехээр хашана, хэһээнэ. Катангын 100 шахуу жандармнууд энэ городто һаяхан самолёдоор ерээ. Жандармнууд ерэн сасуугаа хүн зониие бариха хүдэлмэри хэжэ өрөө гээд ЮПИ агентство дамжуулна.

Аюулгүйн Соведые зарлаха эрилтэ

НЬЮ-ЙОРК, декабриин 2. (ТАСС). Американо-бельгийскэ зэбсэгтэ интервенциин хэгдэһэнһээ уламжалан, Конгодо тохёолдоһон байдалые хаража үзэхын тулада Аюулгүйн Соведэй онсо яаралтай заседани зарлаха гүйлтатай бэшэгые 16 ороной түлөөлэгшэдһөө Аюулгүйн Соведэй түрүүлэгшэ үсэгэлдэр абаа. Энэ бэшэгтэ Афганистанай, Югославиин, Алжирай, Бурундиин, Дагомейн, Конгын (Браззавиль), Эфиопиин, Ганын, Гвинейн, Кениин, Малиин, Сомалиин, Суданай, Танзаниин, Угандын болон ОАР-ай түлөөлэгшэд гар табиһан байха юм.

ГЕРМАНИИН ДЕМОКРАТИЧЕСКА РЕСПУБЛИКА. Штральзундэ городтэ загаһа барилгын томо корабльнуудые хэдэг боложо байнхай. 1960 онһоо эхилжэ эндэхи барилга дээрэ ямаршье далайн соогуур ябаха суднанууд бүтээгдэнэ. Советскэ Союзай захилаар мүн корабльнууд хэгдэнэ. Зураг дээрэ: «Альмах» гэжэ судна тамаралгада бэлэн болгогдоод байна.

ТАСС-ай фото.

АМИДЫН ТАМА

Хорин жэлэй Амазонкын буртаг тайга соогуур

ТАМАДА унашоод дүрбэ-найман зүгһөөм гал дүлэн хүреэлжэ байна гээд нэгэтэ һүни зүүдэлбэб. Сошоһондоо нюдөө харажархиба гээшэб. Тойроод хамаг юумэн дүлэндэ абташанхай байба. Буртаг тайга дүрөө...»—Энэ хадаа Амазонкын буртаг тайга соогуур хорин жэл соо махаһанай һүүлээр хүниие хараһан, 38 наһатай Хосе Мелын рассказай бүлэг. 17 наһатай Хосе гэгшые мүнхэдөө ногоон байдаг тамада хүдөөлхые баадхаһан тухай «Тудей» гэжэ английска журнал бэшэнэ.

1942 он. Дайнай дүлэндэ дэлхэй абтанхай. Японтон Зүүн-Урда Азиие эзэмдээд, каучук абадаг гол районие эзэлһэн байгаа. Америкын армида стратегическэ шухала түүхэй эд аргагүй хэрэгтэй боложо, Амазонко мүрэн тойроной тон ехэ дайда эзэлдэг Бразилиин тайга тээшэ промышленнигуудай анхарал хандуулагдаба.

Амазонко мүрэнэй эрье шадарай каучук абаха проект бэелүүлгэдэ Вашингтон хэдэн миллион доллар һомолбо. Бразилиин засагаархидтай хэлсээ баталһанай һүүлээр тэрээн руу эльгээхэ хүдэлмэришэдые орон доторoo олоор суглуулжа эхилбэ. Американска фирмын агентнүүдэй мэхэдэ ороһон хэдэн мянган хүдэлмэришэд хүдэлмэридэ абадаг газар тээшэ олоороо субана. Тэдэнэй дунда 17 наһатай Хосе Мело ябалсана. Гүрэнэй тушаал даадаг эсэгэнь үдэрэй дүрбэн крузейра салин абадаг байгаа. Каучугай плантацида хүдэлөөшэндэ табые үгэхөөр дурадхаһан дээрэһээнь олзотой ажалда дурлаһан Хосе хэлсээ баталба.

Хэдэн хоног үнгэрөөд байхада Хосе хэдэн зуун хүдэлмэришэдтэй хамта Амазонко мүрэнэй эрьедэхи Белем город шэглэн пароходоор мордобо. Белемдэ Америкын «каучугай арми» бүридүүлэгдэбэ. Хэлсээ баталһан 45 мянган хүдэлмэришэд нэгэ мэдэн гэхэдээ хадхууртай шабын түмэрөөр хүреэлэгдэһэн хашаа соо хаагдашалай. Түрмэдэл лагерьта ябашаһан хүдэлмэришэдтэ нэгэ нэгэ һолоомон шляпа, комбинезон, шагабша гутал үгэһэн байна. Үдэрэй табан крузейра түлэхые найдуулһан агентствын найдуулга тухай хэлэхынше аргагүй, хорюултай. Зугадахые хүсөө һаа тэрэ дороо буудуулшахаш.

Хүдэлмэришэд хүрэһөөр мал зөөдэг вагонуудта, удаань баржын түрмэнүүдтэ һуулгагдажа, Белемһээ Амазонкые үгсэн ябуулагдаба.

Карабанай голые үгсэн, Холбоото Штадуудта синтетическэ каучук ехээр бэлэдхэгдэжэ эхилбэ. Бразилиин каучук хэрэглэлгэ тиимэшье ехээр һонирхогдохоёо болижо, бүхы «каучугай армиин» хүдэлмэришэд нэгэ эзэнэй гарта орожо, хайра гамгүйгөөр хүсэ хүлһөө мүлжүүлбэ.

— Рио-де-Жанейрэһээ гараһаар гурбан һара үнгэрөөд байхада «каучугай армиин» баржа Манос гэжэ газарта ерээ һэн,—гэжэ Хосе Мело корреспондентдэ хэлээ. (Тэрэнэй хөөрөөн магнитофондо бэшээтэй. Тэдэниие отряд болгон хубаагаад плантацида эльгээгээ һэн. Хөөрөөень уншагты.

24 хүнтэй 122-доһи лагерьта эльгээгдэһэн байгааб. Хүдэлмэришэд һүни байхада ажалдаа гараад, модонһоо шэнгэн каучук гоожуулха сабшалаа гаргажа, тэрэниие тодохо амһарта доронь табижа амжадаг байгаабди. Хүн бүхэндэ 150 модон даалгагдаа. һүүлшын амһарта тодохо үедэмнай түрүүшын амһартанууд каучугаар дүүргэгдэшэнэ. Амһартаяа тодхожо арай үрдижэ байтаршни, каучугтай амһартаяа суглуулха хүдэлмэри эхилнэ. Арайхан арба минута соо эдеэлээд, дахин хүдэлмэридөө гарахаш. Суглууһан каучугаа үдэшэнниинь гал түлижэ бусалгахаш. Тиихэдээ бүхэли һүниеэ барахаш. Бэлэн болоһон каучугаа монсойтор няхаш. Тэрэнэй наяад килограмм болохолоор лагерь тээшээ мухарюулхаш. Энэ «аянда» гурба-дүрбэн үдэрөө гээхэш. Хүдэлмэришэдтэ даалгагдаһан участок хоорондоо тон холо байһан дээрэһээ бидэнэр ой соо ори гансаараа ябадаг байгаабди.

Лагерьта каучугайнгаа андалдаанда абаһан хүнэһэмнай нүгөө ээлжээн болотор арай шамай хүрэдэг һэн. Заримдаа хүдэлмэришэдтэ самса, шагабша гутал гү, али шэнэ мачете үгэдэг байгаа. Тэрэнь хүдэлмэридөө үмдэхэ бии үгы хубсаһамнай болоно бшуу. Гэзшье һаа эдэ бүгэдэнь зээлеэр үгтэгшэ һэн. Тэрэниие абаһан хүн үридэ ородог һэн бэлэй.

Лагерьта үдэр соо байгаад, дааншье һаатангүй ой руугаа тэхэрихэш. Лагерьта ошохо сагһаа хожомдоо һаа, һалаашдаа. Тропическа шэнэрүүлдэг хумхаа тахалда нэрбэгдэжэ хүдэлмэришэд олоороо үхэдэг байба. Тахалда дайрагдажа гү, али турала үхэхэ сагай али нэгэниинь бидэниие хүлеэгээ. Ондоо зам байгаагүй.

Энэ буртаг тайга руу ерэһээр зургаан жэл болооб гэжэ нэгэтэ тоолобоб. Иимэ хохидолһоо гараха гэжэ эрид шиидэбэ гээшэб. Тэндэһээ тэрьелһэн хүнүүд баригдаад, алуулдаг байгаа. Эзэдынь зэрлиг муухай ааша гаргажа байһан тухайгаа хэзээдэшье, хэндэшье мэдүүлдэггүй һэн. Дүтын һуурин лагерьһаа 1300 милиин зайда байһан юм.

Тэрьелхэл гэжэ шиидээб. Плантаци дээрэ үшөө нэгэ һара байгаа һаа үхэхэб гэжэ мэдэбэб. Зугадабал бэеэ абарха нэгэ арга байгаа.

Лагерьта байхадаа шэнэ мачете, бага зэргэ хубсаһа суглуулжа, аянда бэлдэбэб. Компас, хэдэн хабтагар хайраһан хилээмэ, бишыхан борсолһон мяха, нэгэ бага кофе, какао, модоной холтоһо бэлдэгдэһэн байгаа. Энэдхэг зон хумхаа үбшэнэй хурэхэдэ тэрэ холтоһоор аргалдаг байһан юм. Нэгэтэ үглөөгүүр замда гарашаба гээшэб. Тэрэ замни арбан гурбан жэл соо үргэлжэлөө!

Амазонкын тайга гээшэ дэлхэй дээрэхи бүтүү бүглүү газарнуудай нэгэн юм. Компасгүй хүн тэндэһээ яашье гаража шадахагүй. Тиимэ хүн шадалайнгаа барагдатар нэгэ газар-

(Үргэлжэлэлынь 4-дэхи нюурта)

ПРАВДА БУРЯТИИ

Мүнөөдэрэй номерто:

Нэгэдэхи хуудаһанда: «Аха дүү арадуудай эбдэршэгүй бата холбоо барисаан» (Совет-чехословак хани барисаанай митинг тухай, үргэлжэлэлынь гурбадахи хуудаһанда). Совет Конституциин үдэртэ зорюулагдаһан түрүү бэшэг, «Тарган мяха абалга—гол анхаралда» гэһэн хүдөө ажахын шэнжэлэл.

Хоёрдохи хуудаһанда: Совет Конституциин үдэртэ зорюулагдаһан материалнууд: Л. Сахьяновагай «Зэргэсүүлэн, бодожо үзэхэдэ...» гэһэн корреспонденци, А. Игумновагай статья, Л. Мадыевагай «Хилын саана юу хараабибди» гэһэн бэшэг.

Гурбадахи хуудаһанда: хилын саанаһаа мэдээсэл.

Дүрбэдэхи хуудаһанда: «Субботний огонек» («Шэхэнэй шэмэг, нюдэнэй хужар»), нүхэр Леонтьевагай корреспонденци, А. Бадаевай шүлэг г. м.

Эдир залуу басагад
Эрдэм бэлиг шудалжа,
Залуу наһанай охин соо,
Замдаа һаяар гарахань даа.
Мүнөө дээрээ дуугайхан
Микроскоп шагаажа һуугааш
һаа,
Эршэ дүүрэн эдэнэрнай
Эгээл ехэ золтой даа.

Ф. СОРОКИНОЙ фотоэтюд.

ГУРБАН АЯНШАД

Арадай онтохон

Урдань гурбан аяншад харгы замда ябаа һэн ха. Замдаа танихагүй нютагта хонохо болоходоо, хүнһөө асууба. Тэрэ хүн һанаа зобонгёор: «Энэ ойрошоо нютагай баян айлайхи байха, гансал юушье эдюулхэгүй, харуу хатуу юм»,— гэжэ тэрэнь харюусаба ха.

Аяншад саашаа ошохо зуураа, баянай буусада дүтэлжэ ябаһан хонидһоо нэгэ хони барижа газар дээгүүр мухарюулаcагаагаад, ооһор зүүгээд табижархиба. «Баян айлайда ороходоо гарахаяа бодохо»,— гэжэ хоорондоо эдэнэр зүбшэбэ.

Баян нэрэ солымнай һураха байха, тиихэдэнь түрүүлэн һуугшамнай: «Үзэн баярлагша гээшэб», хоёрдохимнай: «Үгылэн гомдогшоб», гурбадахимнай: «Теэд яахаб»,—гэжэ харюусаха гэлсэбэ.

Уданшьегүй өөрө харлан боложо, гурбуулан баянайда ошожо буубад ха. Гэртэ орожо хонолго һураха зуураа, хониёо гаргахадаа, гансал гудад мяхыень абаха, дотор гэдэһыень орхихоёо мэдүүлбэ.

Баян һанаандаа минтэ дотор гэдэһэ эдихэ болоһондоо аргагүй баяртай, дуугүй зүбшөөбэ. Хонинойшье мяхан бэлэн боложо, булта эдеэлбэд.

— Хэд гээшэбта —гэжэ эдеэлжэ һуухадаа, баян асууба.

Аяншадай дээрэнь һууһан хүн: би —«үзэн баярлагша гээшэб» гэбэ. Нүгөөдэнь: «Үгылэн гомдогшо гээшэб», гурбадахинь: «Теэд яахаб даа гээшэб», — гэжэ бэе бэеэ мэдүүлбэ.

Аяншад унтари заһуулжа, амаржа унтабад. Үглөөгүүр баянай бодоодүйдэ эдэнэр гаража ябашабад ха. Баянай бодожо, үдэшэ алагша хониной тархи харан гэхэдэнь, яаха аргагүй өөрынь хониной тархи байшаба.

Дары ноёндо ошожо ушараа хэлэн гомдобо ха.

—Хэд бэ, нэрыень мэдэхэ гүт? —гэжэ ноёной асуухада: «Мэдэхэб даа, мэдэхэб»,—гэжэ мүнөөхи баямнай һурхэйтэбэ.

Тэрэниинь дуулаад: «Теэд яахаб даа, өөрыешни хэлээ юм байна. Түрүүн үзэн баярлааш, удаань үгылэн гомдоош, теэд яахаб даа»,— гэжэ тэрэ ноёниинь энеэдэ, наада гаргаһан юм гэлсэдэг.

А. ЯМПИЛОВ.

Эрэлхэг хүн тухай

СУХЭРШЭГҮЙ СЭДЬХЭЛТЭ

— Эдэбхитэй уншагшадаймнай дунда Леонид Александрович Цай гэжэ һонирхолтой хүн бии,—гээд Зүүн-Мурэнэй худөөгэй библиотекые даагша нүхэр Крылова хөөрөө бэлэй. Эсэгэ оронoо хамгаалгын дайнай инвалид, арбан табадахи жэлээ шэрээһээ хобхороогүй, үдэр, һүнигүй өөдөө хаража хэбтэдэг юм.

Дайнай дүүрэхэһээ урда тээхэнэ хүндэ артиллериин частиин тагнуулшан Леонид хани нүхэдтэеэ дайсанай ара талада түсэхэй даалгабари дүүргэжэ ябатараа, фашистнуудта адаглуулаад, бэеэ нюужа хонон түнэн намаг, ожорһон соо һуужа гараһан. Тэрэнһээ шалтагаалан хүйтэ абажа, хүндөөр үбшэлөө. Фашис Германиин амин гол Берлин добтололсон, даагаа һүүлдэлсэхынгээ тэндэ госпиталиин дарамта болоһон юумэб гэжэ Леонид шаналан, шаналан мүнөөшье дурдадаг.

Эдир наһанһаа үбшэнэй гасаланда баригдажа, хэды ехээр бэеэ зобоһоноо, сэдьхэлээ тулиглаһанаа шиидиье гэдэггүй, айхабтар тэсэбэритэй, мохошогүй зоригтой хүн даа.

—Минии орожо уулзаа һаа, хай, ашаархажа байхагүй алтай?

— Оо, юу хэлээ гээшэбта? Ерэһэн, ороһон лэ хүндэ тон баяртай байдаг. Ошогтыши даа. Сагаа дэмы хөсоргооб тэжэ хожомынь һанахагүйт,— гээд библиотекарь тоб байсахана Леонид Цайн гэр заагаад үгэбэ.

Үргэн калиткын үүдэ нээжэ, табсангүйгөөр налуутуулан, үргэлжэ хабтагайгаар хэһэн дүгы гэшхүүрээр ябажа, баһал хажуу тээшээ үлэмжэ үргэн үүдэ татажа, арюун зохид гэртэ орошобоб. Бэеэ мэдүүлэн, мэндэшэлэлсээд абалтай хүн үгы. Хоп, жэп. Энэ урдахи таһалга соо хөөрхэй хэбтэжэ байгаа юумэ аа гүш? Жэлэй дүрбэн сагта гэрэй оёорто, хүнэй гарта хэбтэжэ байһан хүниие үнэн хараха болоод байхада, тиимэншье бэлэн бэшэ байба. «Наашаа орогты. Хэмтэ даа!» гэһэн бүдэхиг эрэ хоолойн таһалгын саанаһаа урихадань, шиидэшэгдэбэ.

Үндэр сохотой, ялалзаһан хара нюдэтэй, хурса сэбэр шарайтай өөдөө хаража хэбтэһэн хүн үргэн хэрхэтэр үбсүүн дээрээ аятайханаар тодхоһон бишыхан картонтабюурайнгаа нэгэ талада геометриин задачник дэлгээнхэй, нүгөө захадань тетрадь дээрэ тоо бодожо тухa забгүй байба.

— Һаалта хэбэ гүб?

— Суудхын бүхы хорин дүрбэн час минии мэдэлэй юм даа, хожом хэгдэнэ аабза,—гэжэ абаһаар хөшөнлөн татажа, энеэбхилэн хэлээд,—энэ эбэр дээрэхи «шашагуудыемни» саашань абажа, столдо хүрэажархигты даа,—гэбэ. Тиин нүхэрни сүлөө ороходоо танилсая гэжэ баруун гараа һарбагад гүүлбэ. Хурганuудынь үе мүсөөрөө атиралдажа барисалдашаһан тэнхээгүйхэн мүлюун гарынь дүмүүхэнээр барибаб.

— Мүнөө гарнуудни ёһотол болоо гээшэл,—гээд һанал тааһан юумэн шэнги, хөөрэжэ эхилбэ. Түлэг үбшэлжэ байха үедөө бүхы үе мүсэмни хабдажа, яһанһаа яншажа, бэеэ бишыхашье хүдэлгэхын аргагүй һэн. Һүүлэй дүрбэтабан жэлэй туршада ортоһолжо байха үбшэниинь бууража, амараагшаб. «Тамын хүн тамдаа жаргалтай» гэһэншүү эсэсэй һүүлдэ ингэжэ карандаш, гүурһа дунгэжэ, юумэ бэшэхэ, ном шагааха, хүнтэй хөөрэлдэхэ шадалтай, мүсэтэй үлэһэндөө олзуурхадагби.

— Хүндэтэ үүри, Москваһаа табан сагай мэдээсэл шагнахамнай бэшэ гү? —гээд нүхэрни һабаа шэнги модо хаанаһааншьеб гэнтэ абаад, тэрээгээрэ мухалайдаа комод дээрэ байһан радиоприемнигто хүрэжэ хүдэлгэбэ. Энэ «Рекорд» приёмник намда республикымнай Улаан хэрээһэнэй Совет бэлэглээ һэн.

Уданшьегүй ниислэлэймнай зурхэн—Кремлиин курантын дадал дохёо хүгжэм зэдэлбэ.

— Иигэжэ орон доторoo, хилын саана боложо байһан һониниие алгадгүй шагнадагби. Шэнэ газетэ, журнал ходо хараа аабзаб даа. Илангаяа уласхоорондын байдалаар ехэ һонирхoдогби. Сүлөөтэй һаатнай нэгэ хэды хөөрэлдэхэ һэн хабди, ойлгогдоогүй энэ тэрэ асуудалнуудшье бии болодог...

— Уласхоорондын байдалаар ёһото лектор байналта. Намһаа һураһан асуудалдаа өөрөө харюусаба бэшэ аалта?

— Тиимэ дээгүүр һэбсэн намда юун байхаб даа. Дуулаһан, мэдэһэн юумэеэ өөртөө хаажа хэбтэнгүй хөөрэдэһэмни хүрэдэг. Энэ гэрэймнай нүгөө үрөөлдэ байдаг минии эхэ эсэгэ хүгшэдтэ, ороһон гараһан хүнэй асуугаа һаань, шадаха зэргээрээ хөөрэхэ, харюусаха һанаан байдаг. Манай Зүүн-Мурэнэй радиоузелһаа дамжуулагдадаг «Спутник» гэжэ аман үгэ журналай редактор, худөөгэй библиотекые даагша Римма Григорьевна «тархишье магнитофонтой һаа» гэдэг. Уласхоорондын асуудалаар намда хөөрэлдөө бэлдүүлээд, тэрэниинемни миндаһанда хаажа абаад, дамжуулха һаналтай. Хэзээ тэрэмнай хүсэндөө орохоб даа. Мүнөө дээрээ энээниьегүйгөөр һуралсалдаа тухашаранги байнаб. Улаан-Үдымнай заочно дунда һургуули энэ жэлдэ ехэ хойнотуулжа, даалгабаринуудаа эльгээгээ, юун болоо юумэ ааб даа?

— Заочноор һурахадатнай ехэл сааг, оролдолго хэрэгтэй болоно бэзэ даа?

— Гушаад жэлэй саана табан класс дүүргэһэн иимэ намда һүүлэй дүрбэн жэлэй туршада найман класс дүүргэжэ, мүнөө юһэдэхидэ һуража байһан ушар амидаржа ажаһууһанаймни ашa юм бэзэ. Дунда эрдэмтэй болоод, бэсыбтээ шадалда таарууһан мэргэжэл оложо, амитан зондоо, обществодоо туһатай юумэ хэдэг һаа гэжэ һанадагби. Минии һуралсалда туһалдаг манай эндэхи найман жэлэй һургуулиин багшанарһаа эхилээд намай огто танихагүй Улаан-Үдын ЛВРЗ-эйн хүдэлмэришэд хүрэтэр—һайн һайхан сэдьхэлтэ совет хүнүүдэй энэрхы сэдьхэлэй хандалга юугээршье сэгнэлтэгүй, үнэтэй даа. Та гадааһаа ороходоо үүдэнүүдэймнай үргэниие обёорoo ёһотойт: энэ хабар ЛВРЗ-эйн хүдэлмэришэд минии өөрэймни зуража эльгээһэн чертёжоор ябаган тэргэ-коляска дархалжа эльгээ. Тэрэнээ гартаа эрүүлхэ болоходомнай, үүдээрнай багтаагүй һэн. Гэрэймнай үүдээр багташагүй иимэ баярай ерээд, сэдьхэлымни зобоожо эхилһые мэдэһэн юумэ шэнги, коляскын буухан үдэртэнь һамганайм хүдэлдэг ДЭУ-гай дархашуул һаха буужа ерэжэ ерээд, шэнэ үүдэнүүдые табиха мүртөө, гэрымнай капитальнаар заһажархёо. Хүн хүндөө ахa дүүнэр тэһэн совет арадай жама ёһон минии талада бүришье тобойжо элеэр харагдадаг даа.

Тиин үдэр бүри радиогоор, газетэ, журналһаа харин капиталис гүрэндэ үгырэл ядарал улам хүрсадажа, эихэ элүүр, хүсэн дундаа ябаһан хэдэн миллион хүнүүд ажалгүйдэжэ үлдэнэ, даарана, али олоороо хосорон һалана гэжэ дуулахада намшуу хүн тэнтэ ушараа һаа, яалтай гээшэб даа? Тиигэжэ һанаха бүримни үргэн Эхэ оромни, коммунис парти, засаг түрэмни жэшээлэшэгүй ехэ үнэтэйгөөр, хэмжээлэшэгүй инаг һайханаар сэдьхэгдэдэг...

Леонид Александровичай ингэжэ үни удаан ульгам һайханаар хөөрэжэ, ажабайдалайнгаа урдахи түсэб табижа хэбтэхэдэнь, үбшэн, эрэмдэг тушаань үгэ алдажа амаа ангайхаһаа байтагай, ямаршьегүйнүүд гэнтэ хоюулаа гүйлдэжэ бодоод, Зүүн-Мурэндэ ошожо, намарай нимгэн мүльһэ урдилдэн сооложо, загаһа хахуулдихаһаа наашa болон хүхилдөө бэлэйбди.

Һалаха, һандахагүйгөөр хүрэһэн үе яһанай хүндэ үбшэнтэй тэмсэжэ, наһанайнгаа түлэгые (25-тайһаа хойшо) хэбтэмгэнһээ үнгэргэжэ байгаа, мохошогүй зоригтойгоор, сухэршэгүй сэдьхэлтэйгээр ажамидархые хүсэдэг энэ хүн гажархы, ундахы зүгтэй байдаг гээшэ гү? Гайхаһандаа тэр бүлынхидһөөнь жолүүдгүй һуралтай болоо һэн. Энхэ элүүртээ ябаһан хүнүүдшье али заримандаа голхордог, гашуудадаг гэнэ бэд даа.

Теэд манай Леонид ямаршье байдалда байг (илангаяа бүрхэг үдэрнүүдтэ хүл гарынь яншадаг), зобоһон, тулиһанай тэмдэг нюур шарайдаашье үзүүлхэгүйе оролдодог. Тиибэшье бидэнэр—тэр бүлынхидтэнь бүгэдэнинь мэдэгдэжэ, харагдажа байдаг ааб даа. Энэ хабартаа,—гээд Леонид Александровичай һамган Мария Кирилловна саашань хөөрэнэ,—коляскаараа газаа ябаха болоходоо, хөөрхэймнай үндыжэ, һуужашье шадахагүй байгаа. Үбшэндөө тэсэжэ ядан, нюдөөрөө уһа гүйлгэн, хорин шүдөө хабиран, шохойжо һуудаг болохые заншаһаар лэ Леонидни һүүлэй арбан табан жэл соо түрүүшынхеэ Зүүн-Мурэн тосхонойнгоо үйлсэдэ намдаа гартуулжа, коляскаарла гарахадаа, шорхирсо байса, одоол нюултагүйгөөр үйлаа һэн...

Аглаг һайхан агаараар амисажа, нарата үдэрэй элшэдэ жэгнүүлжэ, танигдашагүйгөөр хубилһан түрэл тосхоноо шарайшалжа, нютаг зонойнгоо хүгжэлтые хаража жаргахадаа, Леонидай нюдэнһөө баярай дуһалай баригдаагүйнь гайхалтай бэшэ.

Ц. ДУГАРОВ.

Шэнэ шүлэгүүд

Г. ЧИМИТОВ

ҮЛЬГЭРЭЙ АЯЛГААР

Дүүрэн шарайта наран
Дүлэ шэдэлэн байгаа гэдэг.
Дунгяа дуулим газар
Дулаа нэбшэн байгаа гэдэг.

Түмэн жэлэй түүхэтэй
Түгнын хоймортo түрөө бэлэйб,
Түрэһэн гараһан дайдадам
Түүрээлгэ юрөөл зэдэлээ бэлэй.

Үргэн баян нютагайнгаа
Үргэмжын ашаар үтэр тэнхэн,
Үльгэрэй мэргэн баатартал,
Үдэр хоногоор үдөө һэн хаб.

Хүн зомни нигэжэ,
Хүлым дүрөөдэ хүргөө бэлэй.
Гамтайханаар үргэжэ,
Гарым ганзагада хүргөө бэлэй.

Дүлгэтэ бэсэ бэелжэ,
Дүүрэн шарай шарайлаа һэлби.
Дүнэн хээрээ ургалжа,
Дүнгэн, сэргэдээ һойгоо һэлби.

Дүрбэн ханата гэрхэндээ
Дууран, ойгон хэбтээ бэшэб,
Дүрбэн тэбхэр сонходоо
Дурамбай барин һуугаа бэшэб.

Дүүжэм хизаар оромни
Дүлэтэ зүрхым уряалан дабтаа.
Дүнэн хээртээ мордожо,
Дүрөө үдьхэлэн дуулан
дабхяаб.

Дүрбэн зүгэй һалхинай
Дүүмэгэр ааша тэсэн гараа
Дүнгинэмэ абяанһаань
Дүжэрэнгүйгөөр ябажа гара

Ашата эхэ, эсэгэнэрэйнгээ
Арюун үгые дагажа ябааб.
Хүндэтэ ахa, эгэшэнэрэйнгээ
Хүдэлмэри ажал дахажа ябаа

Дүшэн һайхан нүхэдтөө
Дүмүү зөөлэн ябажа гарааб
Дүгэн сарюун дүүнэдээ
Дүтэ абан, хүтэлжэ ябааб.

Дүрбэн ехэ мүрэниие
Дүүлин урагшаа гаталан
гарааб.
Дүрбэн зуугаад голые
Дүрөө дээрээ аладлан гарааб.
Замни азатай—ёһоорхон.
Залуу зандаа дабшан ябана

Замни аятай — хабархан
Задарюун зандаа дабхин ябана
Дүшэн сагаан шүдэмни
Хамаагүй дээ—хурса зандаа

Дүнсэ хара үһэмни
Халсараагүй даа—бүхэ занд

Үүрээр зооһон сэргэмни
Үмхирөөгүй лэ—сэхэ зандаа
Үлеэжэ носооһон гуламтамни
Үрхирөөгүй лэ—галтай занд

АМИДЫН ТАМА

(Түгэсхэл. Эхиниинь 3-дахи нюурта)

таа төөрихэ, үгышье һаа арьяатанай хүнэһэн болохо. Ябаһан хүнэй алхам бүхэндэ аюул: ой дүүрэн арьяатан, хорого могой, Бразилиин тайга соохи хамагай аюултай амитан гэхэдэ, уһан соо ябадаг абарга могой юм. Таһалгаряагүй шууяа хүүеэн. Ангай зэрлиг муухай абяан, шубуудай дуун, модоной хүүеэн. Тэдэ шууяан хүнэй ухаа төөрюулхээр. Тэрээндэ зүг шэгээншье алдахаш. Халтад гэхэдээ модондо хуражa, бэеэ абархые оролдохош. Эдэ бүхы аюул гаталха аргамни юун байгааб гэхэдэ, зүрхэеэ доро барижа, һанаа амар ябаһамни болоо. Шадал барагдаа. Юуншье болог хамаагүй. Зориһон замни гансахан лэ урда зүг. Урда зүг ходо баряад ябаа хадаа хаалтагүй энэ түрмэһөө гаража шадахаб гэжэ мэдээб. Тиихэдээ энэ тайга соо хэды жэл махахаяа ушөөл һайса мэдээгүйб.

Орой болохолоор балгаан барижа, эдихэ юумэ бэдэрэгшэ һэм. Заримдаа мантан томо мэлхэйн үндэгэ оложорхигшо һэм. Тэрэ эгээн амтатай эдеэмни һэн. Нэгэтэ ухэһэн мэлхэй оложорхёоб. Тэрэниие үбшэжэ, шарабаб. Мяхыень бүхэли долоон хоногто эдигдээ һэн.

Нэгэтэ үглөөгүүр тайгын захада гаран гэхэдээ модоной саанаһаа бултагашаһан хүниие харажархёоб. Тэрэ тэнэжэ ябаха үедөө хараһан түрүүшымни хүн байгаа. Хүниие хараһаа этигэнгүй, бэе бэеэ гэтэлдээд таба-арба минута тухай зогсообди. Тэрэмни мүн лэ «каучугай армиин» солдат байһан. нам шэнгеэр мэхэдэ орожо, буртаг тайга руу ерэһэн хүн байба. Дүшэн таба мянгатанай армиһаа бидэ хоёр дайралдашообди. Тииһээ тиитэр түйлажа гаралганда гансаардашооб...

Паоло нүхэрни намтай суг ябаха гэжэ шиидэ.

Нэгэ үглөөгүүр Паолом бодожо шадахаяа болишоо. Хэды хоног хэбтээд наһа барашаба. Өөрөөш аргагүй ехээр үбшэлөөб. Тэдэ үдэрнүүдтэ болоһон ушарал ухаа ойнһоом гараа. Нэгэтэ мэдэн гэхэдээ томори гэжэ угсаатай энэдхэг зонтой ушаршоод байһанаа һананаб. Тэдэнэр сагаан шарайтай хүниие анха түрүүшынхиеэ хараһан байгаа. Намайе ехэ баяртайгаар угтаа. Агнуурида загаһа барилгада һургаа. Гэбэшье аяншалгаяа үргэлжэлүүлхэ тухайда һанаанһаам заашье гаранагүй. Тэндэхи зон тосхонойнгоо захада хүрэтэр намайе үдэшоо.

Амазонкын тайгын арбанай нэгэ хуби ходоодоо посожо байдаг гэжэ хэлсэгшэ һэн бэлэй. Эгээн тэрэ галай дунда орошохо ушар дайралдаба. Халууншье гээшэнь тэнсэлгүй. Дүрэжэ байһан мододой няжаганахашье, арьяатанай зэрлиг абяанай зэбүүншье гээшэ. Буртаг тайга гал түймэртэ абтаа. Үһа гол тээшэ харайн ошобоб. Үһа руу урдажа ябаһан һала дээрэ зэрлиг ан гарашанхай. Үһэ, һахалнии галда шарагдан, утаа гаража захалаа. Аргаяа барагдахадаа һала тээшэ һамарбаб. Хүршэнэроо харан гэхэдээ хуухым үһэн арбайжа, досоом хүйтэ дааба. Абарга томо анакондо могой һалай модо оройн шарбана. Тэрэ намайешье обёорногүй. Сабшалаагүй нюдэн соонь галай туяа тудахадаа дүлэтэн ялалзана. Хажуудам аюулһаа һүрдэжэ шэнэрһэн ягуар хэбтэнэ. Арьяатад түймэрһөө бэеэ абараа. Бүтүү тайгын дундуур зурыһан үһан харгыгаар хэдэн хоногто ябажа түймэрһөө арай шамай гарагдаа. Хэдэхэн сагай үнгэрөөд байхада утаашье таларжа, хуби заяагаа туршахын тулада аюулта хүршэнэрһөө хахасаха гэжэ шиидэһэн байгааб. Түймэрэй үедэ тэмтээһэн хүлэйм үбдэхэ гээшэ тэнсэлгүй. Энэдхэг зониие бэдэрхэ баатай болобоб. Үбшэ бууруулха ехэ хүсэтэй эм тэдэнэрһээ эрижэ абааб. Тэдэнэр эмээ үгэхэдөө орондонь ондоо ямар нэгэ юумэ үгэхые дурадхаба. Үгэхэ юумэн гэхэдэ гансахан компасһоомни ондоо юумэ үгы. Үбшэнэйнгөө заа барaг болохолоор замаа дахяад үргэлжэлүүлхые забдабаб. Компасгүйгөөр хаана ошохобши. Компасоо бусаахадаа орондонь баһал юумэ хэжэ үгэхэ хэрэгтэй ха юм. Тэрэнээ тэхэрюулхын тулада энэдхэг зоной үхибүү харууһалааб. Тиихэ забһартаа боро арга хэхэ эм бэлдэжэ, үбшэн үхибүүдыень аргалааб. Тэдэнэр байн байн намда этигэдэг боложо, үхибүүнэй наадаанхай гэжэ тоолодог компасоо бусаажа, өөрыемнии табяа. Туһа хүргэһэнэймни түлөө тэдэнэр онгосо, хүнэһэ бэлдэжэ үгөөд, үдэшэхэ хүниие эльгээлсэбэ. Онгосоороо Үһа уруудан хэдэн һара соо тамарагдаа. Агнуури хэлгэ хонолго хоёрһоо бэшэ таэнь заашье зогсогдоогүй. Олохон угсаатанай энэдхэг зонтой золгооб. Тэдэнэрэй нэгэниинньшье «каучугай арми» тухай мэдэхэгүй байгаа һэн.

Эсэсэй эсэстэ арай гэжэ Сан-Феличе гэжэ бишыхан город хүрэбэб. Дайн дүүрэһээр 17 жэл болоо гэжэ тэндэ ерэхэдээ мэдэбэ гээшэб. 1962 он ябажа байгаа. Бүхэли хорин жэл соо Бразилиин гаталашагүй бүтүү тайга соо бэеэ худөөлүүлжэрхёод ябагдаа. 122-дохи лагерьһаа зугадаһанһаа хойшо наһа бараһан Паолоя тоолонгүй Сан-Феличедэ түрүүшынхиеэ сагаан шарайта хүниие хараа. Тэрэ нютагай врач хүн байгаа. Намайе аргалаад, харгыдам 125 крузейра мүнгэ үгөө һэн. Тэрэ мүнгэн «каучугай армида бэеэ худалдаһанһаамни хойшо гартаа бариһан түрүүшым мүнгэн. Энээниие гаталашагүй бүтүү тайга соогуур хорин жэлдэ тэнэжэ олоһон олзомни гэжэ һанахадаа шамарладаһамни хүрэнэ.

Англи хэлэнһээ ород дээрэ оршуулагдаһаниие буряадшалагдаба.

Энэ статья «Неделя» журналда «Каучуковая каторга», «Мастер леса», «Гибель лесного легиона» гэжэ гаршагуудтайгаар толилогдоһон байна.

Хэр бэрхэбши? Таагаад үзэлши

Кроссворд

ХАЖУУ ТЭЭШЭЭ (ГОРИЗОНТАЛЯАР)

2. Хажуурай барюул. 5. Томо алха. 6. Сагаан оpooһон. 7. Жаа дэбисхэр. 9. Үндэһэ яһатан. 12. Гал гаргадаг хэрэгсэл. 14. Амһа домбо. 15. Хүнэй нэгэ орган. 18. Абарга. 19. Эдир наһатан. 21. роподохи хото. 23. Талын сэсэг. 25. Жэмбүүр. 26. Сабшалан. 27. Халуун ороной модон. 28. Хурса үзүүр. 29. Модон. 30 Дэгэ хүбөө.

ДЭЭРЭһЭЭ ДООШОО (ВЕРТИКАЛЯАР)

1. Уряалтан, хүндэтэй хүн. 3. Эмээлэй госолто. 4 Мяхаша бүүн. 8. Үнэтэ шулуун. 10. Могойн зэмсэг. 11 Республикымнай нютаг. 13. Шубуун. 16. Эсэгэ. 17. Жэлэй нэгэ саг. 20. Моринoй зэмсэг. 22. Баллуур. 24. Бүд хубсаһанда ородог зүйл.

А. МАНТАЕВ бүридхэбэ

Нимэ юумэн бү үзэгдэг!

ДУУЛАНА ГҮТ: „КАРАУЛ, КАРАУЛ!..“

Һамгаа хүдэлгэһэн нэрэ зүүгээд, өөрөө зоргоороо ябаха, дуранайнгаа хүрөө һаа, һамар сохиһондол «калым» сохихо — иимэ «ажалтай», ажаһуудалтай хүнүүд эндэ-тэндэ үшөөл үзэгдэдэг байна. Хэжэнгын совхозой Хүхэ Добо тосхондохи гахайн фермын «хабһа тошһон» түбхинэһэн Афанасий Кривошеевтэниие абажа үзэел даа. Энэ хүн өөрөө дүүрэн һайхан дүшөөд наһандаа ябаһан, шиилагар улаан зандаа, шираг хүдэр хүн. Гэртээ хэдэн һара соо гэртэндээ эрхэлжэ, хүлөө жиижэ, хүйһэндөө нёлбожо хэбтэһэн аад, гэнтэ үгы болошохо. Хаанаб гэбэлтнай, хааг гүүр—яагуур ябуултаһан, калым сохиһон байха. Энэ зундаа хүбөө үргэн Хөөрхэ нютагта хүл мүрөө алдажа ябаад гүйбэшье, хамта хүдэлхэ ханитай болоһо, үмсын 6 айлнуудта үргөө һайхан гэрнүүдые тодхожо үгэһэн. Урдижэ тэрэнээ дүүргэмсээрээ, үбһэ хуряалгада «оролсожо», үмсынгөө малда 40 центнер тэжээл хуряалай. Тиихэдээ хамтын малда хара хилганашье хадажа үгөөгүй. Хүү өөрын, хүү үмсын!...

Һамганиинь гахайн фермэдэ ёһоор хүдэлхээ болишоһон. Үмсынгөө малай барлаг болоожо, үдэр, һуни илгадгүй сэдьхэлээ зободог, амбаар cooһoo, кормозапарник соohooшье хамаагүй—ороoһоной дээжэ зөөдэг.

Эзэн Кривошеев гэртээ байһан сагтаа архиин хойноһоо ангалзадаг, аяг аашаяа барадаг.

Һаяхан нэгэтэ үглөөгүүр «Караул, караул...» гэһэн хажар муухай дуунай гарахада, хаб дүтынь эзэн эхэнэрнүүд тэрэ айлайда ошоһон гэхэ. Тиихэдэнь Кривошеев һамган дээрэ һандайлжа һуунхай, мунса томо нюдаргаараа муяадажа байһан гэлсэхэ. Үхибүүдыншье үгы, хоргодошоһон, үүдэ үрхэ сэлигдэшэһэн — нимэл байһан гэлсэхэ. Яаһан хэтэрһэн юумэб!

Кривошеевтэй ажаллаха, ажаһууханшье жэрхэмшэгтэйл!

Гэбэшье эдэниие амяараа ондоо айлайхи гээд лэ, аһан дуран сөөнь орхингүй, тулиха тулагардаха түйлдэнь хүргэнгүй туһалха, хүмүүжүүлхэ хүнүүд яаһан бэ? Сомсовет, депутадууд...

Үгыл хаям даа, үгы... Мүнөө хүрэтэр хэншье туһалаа үгы.

Үнөөхил гэрһээ үнөөхил абяан... Дуулана гүт: «Караул, караул!..»

Д. ДАНЗАНОВ.

Хуудам һалхин хуугайлжа,
Хуурдана дуугаа талаар.
Мүнгэн саһа хөөргэжэ,
Мүшэн тооһо хурылаа.

Нарһад һанаа амархан
Наадалан һууна һалхиие.
Мүнхэ ногоон шэлбэһэсэ
Мүшэтүүлнэ наранай гэрэлдэ.

П. ЯХНОВЕЦКИЙН зураг.

Редактор
Ц. О. ОЧИРОВ

Манай адрес, телефонууд

АДРЕС ОБЪЕДИНЕННОЙ РЕДАКЦИИ: гор. Улан-Удэ, улица Ленина, 35. Телефоны: редактора—23-67, зам. редактора—38-42, зам. редактора—35-84, секретариата—27-37, отделов: сельскохозяйственный—47-59, 35-14, промышленный—48-89, 33-61, корректорская—35-95.

Улица ЛЕНИНА, 26. Телефоны отделов: партийной жизни—40-49, идеологический—24-74, советского строительства и быта—34-93, рабселькоров и писем—25-41, 38-30, информации—34-05 и переводов—24-74.

гор. Улан-Удэ, типография управления по печати при Совете Министров Бурятской АССР.

Н00289